

Til *skatteministeren* (15/11 88) af:
Kent Kirk (KF):

»Ifølge Jyllands-Posten tirsdag den 15. november 1988 fastslår advokat Jens Graven Nielsen, Ølgod, at der er lækket fortrolige oplysninger om anpartssagen på Nørholm Gods ved Varde. Vil ministeren undersøge, hvem der har lækket disse fortrolige oplysninger?«

Supplerende svar (11/1 89):

Skatteministeren (Fogh Rasmussen):

Som meddelt i mit foreløbige svar af 8. december 1988 bad jeg statsskattedirektøren om at undersøge sagen nærmere. I en redegørelse af 22. december 1988, der vedlægges som bilag til besvarelsen, har statsskattedirektøren gjort rede for forløbet af denne undersøgelse.

Det fremgår bl.a. af redegørelsen, at medlemmerne af Ligningsrådet i 2 møder har været adspurgt, om der er sket brud på tavshedspligten. Tilsvarende undersøgelse har været foretaget i Statsskattedirektoratet. Konklusionen af undersøgelsen er, at det ikke er sandsynliggjort, at der fra rådsmedlemmernes eller embedsmændenes side er sket overtrædelse af tavshedspligten.

Jeg har taget statsskattedirektørens redegørelse til efterretning, idet jeg ganske deler spørgerens opfattelse, at det er vigtigt for tilliden til Ligningsrådet som overordnet tilsynsmyndighed på skatteområdet, at der ikke kan rettes mistanke mod rådet for at have lækket fortrolige oplysninger fra de skatteydere, som rådet kommer i kontakt med.

Jeg skal for god ordens skyld tilføje, at Skattedepartementets to tilforordnede i Ligningsrådet over for mig har erklæret, at heller ikke de har gjort sig skyldige i brud på tavshedspligten.

Bilag

Statsskattedirektoratet
 Den 22. december 1988

Til Skattedepartementet.

Ved skrivelse af 18. november 1988 (510-8500-541) udbad Skattedepartementet sig Statsskattedirektoratets eventuelle bemærkninger til et spørgsmål til skatteministeren om utætheder i Ligningsrådet i Nørholm Gods-sagen.

Statsskattedirektoratet besvarede denne skrivelse den 23. november 1988, jf. vedlagte bilag (ikke optrykt her).

I fortsættelse heraf har Skattedepartementet i skrivelse af 25. november 1988 anmodet om, at der iværksættes en egentlig undersøgelse af, om medlemmer af Ligningsrådet (eller sekretariatet) har lækket tavshedsbelagte oplysninger i Nørholm Gods-sagen.

I den anledning skal man oplyse, at Statsskattedirektoratet har foretaget en egentlig undersøgelse, og at det på basis heraf kan fastslås, at intet tyder på, at medlemmer af Ligningsrådet eller embedsmænd i Statsskattedirektoratet har lækket tavshedsbelagte oplysninger i Nørholm Gods-sagen.

Med hensyn til de efterforskningskridt, der er foretaget, kan det oplyses, at Statsskattedirektoratets personalekontor, under hvilket disciplinære sager hører, den 8. december 1988 har tilskrevet samtlige chefer i Statsskattedirektoratet om at afgive erklæring til personalekontoret, hvis man selv eller en medarbejder har overtrådt tavshedsbestemmelserne. Endvidere blev Ligningsrådets medlemmer på mødet den 13. december 1988, der kontinueredes den 20. december 1988, tilspurgt, om man havde overtrådt tavshedspligten i nævnte sag, og bedt om i bekræftende fald at meddele dette til chefen for Statsskattedirektoratets administrationsafdeling.

Når henses til, at det fortsat ikke over for Statsskattedirektoratet er sandsynliggjort, at der fra rådsmedlemmernes eller embedsmændenes side er sket overtrædelse af tavshedspligten, har man ikke fundet anledning til at udvide den omhandlede undersøgelse, f.eks. ved at rette henvendelse til politiet.

Det skal afslutningsvis bemærkes, at den af Statsskattedirektoratet iværksatte egentlige undersøgelse ikke har omfattet de tilforordnede ved Ligningsrådet.

Med venlig hilsen
 Hans Westerberg

Den næste sag på dagsordenen var:

2) *Forhandling om redegørelse nr. R 9:*

Undervisnings- og forskningsministerens forskningspolitiske redegørelse af 13. december 1988.

(Redegørelsen anmeldt 13/12 88. Redegørelsen givet 13/12 88. Meddelelse om forhandling 13/12 88).

Forhandling

Frank Jensen (S):

Indledningsvis skal jeg takke undervisnings- og forskningsministeren for redegørelsen.

Ved den første gennemlæsning var min umiddelbare reaktion, at dette dog var en ualmindelig tynd kop te. Jeg ledte forgæves efter konkrete anvisninger på, hvordan regeringen vil søge at indfri sit tidligere formulerede mål: at fordoble forsknings- og udviklingsressourcernes andel af bruttonationalproduktet. De tidligere mål for regeringen er dog heller ikke nævnt i ministerens redegørelse.

Man kan vel med rette spørge ministeren, om den nuværende regering er mindre ambitiøs på det forskningspolitiske område end den foregående regering, eller om den nuværende regering er blevet klog af skade og slet ikke opstiller politiske mål på det forskningspolitiske område.

Når man når frem til redegørelsens sidste side, finder man, at der på de første ti sider kun var tale om en indledning, for nu er vi nået frem til den egentlige problemformulering. Ministeren kommer desværre ikke videre. Forhåbentlig bliver der tid til at finde en problemløsning på et senere tidspunkt.

Jeg vil gøre, som man lærer det meget tidligt i skolen, nemlig begynde med ministerens problemformulering. Lad mig citere fra afsnittet »Hovedproblemet« i redegørelsen. Der står:

»Det største problem i dansk forskningspolitik er, at virksomhederne forsker for lidt. Det er af stor betydning for konkurrenceevnen, at omkostningsniveauet holdes i ro, men i det lange løb er det ikke nok. Det er ikke realistisk at vente, at vi kan komme til at producere billigere end f.eks. de nyindustrialiserede lande, som har lavere lønomkostninger. Vor eksport skal bl.a. bygge på, at danske varer er attraktive på grund af deres høje forskningsindhold, at de tilbyder sofistikerede løsninger.«

Bravo! Det er sjældent, at den nuværende forsknings- og undervisningsminister giver mig anledning til at udtrykke ros, men denne analyse af Danmarks udfordring i forsknings- og erhvervspolitikken er helt korrekt. Desværre var

det den helt modsatte analyse, der lå til grund for statsministerens nytårstale og forslaget om at nedsætte lønningerne til fordel for skattelettelser.

Forskningsministerens problemformulering svarer helt til Socialdemokratiets analyse. Der findes ingen snuptagsløsninger. Det kunne være spændende, hvis ministeren havde vendt redegørelsen om og var begyndt med problemformuleringen og dernæst havde bygget resten af redegørelsen op om denne indfaldsvinkel.

Forudsætningen for, at Danmark kan bringes teknologisk i front, er en forstærket satsning på forskning, udvikling og uddannelse. Trods regeringens mange erklæringer om, at dette sker, kan det konstateres, at den førte politik snarere har karakter af en omprioritering af ressourcerne end en egentlig opprioritering. Udviklingen i de senere år har ikke ført til det forventede løft i forsknings- og udviklingsarbejdet, men til stigende frustration om mål og retning for samfundets indsats på disse for vort fremtidige velfærdsniveau så vigtige områder.

Det er symptomatisk for den nuværende regering, at der i redegørelsen bruges mest plads til at fremlægge tanker og planer om nye strukturer i bevillingssystemet frem for at diskutere, hvordan vi får allokeret de nødvendige ressourcer til forskning og udvikling.

Jeg skal i øvrigt ikke gå dybere ind i diskussionen om forslaget om en ny forskningsrådsstruktur på nuværende tidspunkt, men vende tilbage til dette under debatten om lovforslag nr. L 160. Jeg skal blot konstatere, at regeringen åbenbart mener at kunne løse problemet med underskuddet på den danske forskningsbalance ved at diskutere systemer og strukturer. Men vi ved, at det eneste, der kommer ud af denne ufrugtbare diskussion, er frustration i forskningsmiljøerne og i erhvervslivet.

I et lille land som Danmark, der trods fusionsbølgen i dansk erhvervsliv stadig har en erhvervsstruktur og en virksomheds sammensætning bestående primært af små og mellemstore virksomheder, hviler der både en forpligtelse og en udfordring på den offentlige sektor i og med dens afgørende betydning for forsknings- og uddannelsesressourcernes størrelse og anvendelse. En stærk grundforskning er en forudsætning for den anvendte forskning og den teknologiske udvikling. Uden en alsidig grundforskning af høj kvalitet på universiteter

[Frank Jensen]

og læreanstalter vil Danmark videnskabeligt sakke agterud, og forskeruddannelsen vil forringes.

Den borgerlige regering har fejlreageret over for denne udfordring. Regeringen har drænet eller stoppet forskningsmiljøer, som ikke ansås for at give resultater på kort sigt. Samtidig har undervisnings- og forskningsministeren omlagt forskningsinstitutionernes budgetter fra faste til løse bevillinger eller med andre ord fra basis- til tillægsbevillinger.

De institutioner, der har overlevet, har brugt de faste bevillinger til de nødvendige undervisningsopgaver og administrative funktioner. Herefter bliver det ministerens mange forskellige cigarkasser med særskilte programbevillinger, der kommer til at sætte rammerne for grundforskning.

Konsekvenserne af denne udvikling i den offentlige grundforskning har været problemer med at fastholde basisbevillinger til egentlige basale forskningsformål, øget tidsforbrug for forskerne til udarbejdelse af ansøgninger og ekstern afrapportering, problemer med at sikre kontinuitet i den langsigtede vidensopbygning inden for forskningen, problemer med at skabe stabile ansættelsesvilkår, der sikrer en forskeruddannelse for forskerne og opstilling af mere langsigtede mål for programbevillingerne, og problemer med at fastholde og rekruttere forskere i den offentlige sektor.

Balancen mellem grundforskningen og den anvendelsesorienterede forskning skal retableres. I 1988 lykkedes det Socialdemokratiet i forbindelse med finanslovsaftalen at få øget grundforskningsbevillingerne med 70 mio. kr. I år lykkedes dette ikke, idet trepartiregeringen valgte Fremskridtspartiet som forligspartner.

Når Danmark satser langt mindre på forskning og udvikling sammenlignet med stort set alle andre lande, vi traditionelt sammenligner os med, kan det dels tilskrives en mindre satsning i den offentlige sektor, dels og især, at den privatfinansierede del af forskningen er alt for ringe.

Det er glædeligt, at Planlægningsrådet for Forskningen har udarbejdet en udredning om samarbejdsforholdene mellem den offentlige og den private sektor om forskning og udvikling. Ministerens redegørelse indeholder også et konkret forslag til at øge den private sektors forsknings- og udviklingsaktivitet, nemlig for-

bedring af afskrivningsreglerne ved deltagelse i visse internationale forskningsprojekter. Jeg vil ikke afvise, at det kan være et incitament til at øge forsknings- og udviklingsaktiviteterne i de virksomheder, der allerede afsætter forsknings- og udviklingsressourcer i deres budgetter og strategiplaner, men det er desværre flertallet af virksomheder, der ikke afsætter disse nødvendige ressourcer.

Skal vi have virksomhederne til at tænke langsigtet og strategisk og afsætte en del af deres indtjening til fornyelse og udvikling, må det komme som et ydre pres. I den socialdemokratiske handlingsplan – den såkaldte Marshallplan – foreslår vi, at virksomhederne opretter fornyelsespuljer som andele af virksomhedernes overskud på samme måde, som vi ser det i Sverige. Virksomhederne må i fremtiden i højere grad bidrage til at øge konkurrenceevnen gennem øget forsknings- og udviklingsaktivitet, så staten i højere grad kan anvende sine sparsomme ressourcer til opbygning af basal viden og grundforskning.

Ministeren behandler fortsat den humanistiske og samfundsvidenskabelige forskning som et stedbarn i den samlede forskningspolitik. Vi foretrækker at se alle videnskabsområder som et hele. Skal konkurrenceevnen forbedres, stiller det også krav til den humanistiske og den samfundsvidenskabelige forskning. Kendskab til fremmede kulturer og fremmede juridiske og økonomiske forhold samt sprog bliver væsentlige konkurrenceparametre i fremtiden.

Til de få konkrete tiltag eller anvisninger i redegørelsen vil jeg anføre følgende: Socialdemokratiet støtter alle initiativer, der fører til større mobilitet blandt forskerne og til deltagelse i den internationale forskningsaktivitet. Vi bør opdrage forskerne til denne mobilitet allerede under deres uddannelse, og derfor ønsker vi at finde flere ressourcer til udenlandske studieophold. Vi mener også, at vi i højere grad skal tilbyde udenlandske studerende mulighed for studieophold i Danmark, og vi ønsker på dette område konkrete initiativer fra ministeren.

Socialdemokratiet mener, at det er fornuftigt at forhandle sig frem til en institutionel udnyttelse af forskningsresultater til patentering. Regeringen bør komme med et konkret initiativ. Vi hilser alle initiativer velkommen, der sikrer en bedre udnyttelse af forskningsresultater og

[Frank Jensen]

ressourcer ved nye samarbejdsmodeller mellem institutioner og erhvervsliv.

Socialdemokratiet mener, at regeringen bør satse mere på at præge formuleringerne og indholdet i de internationale programmer. Her skal jeg blot henvise til den socialdemokratiske ordførers, hr. Erling Olsens, ordførertale ved debatten den 9. februar 1988. Alle disse initiativer kræver en stærk og handlekraftig regering, og det er ikke ligefrem det, der præger den nuværende regering, heller ikke på det forskningspolitiske område.

Per Stig Møller (KF):

Det er da godt, at vi ikke følger de socialdemokratiske initiativer, for så var der enten ikke sket noget som helst, eller også var landet kørt i sæk. Men lad mig nu gå til den forskningspolitiske redegørelse.

Vor værditilvækst bliver i fremtiden afgjort af vor videnstilvækst. Vi får det ikke bedre, end vi er kloge nok til, og vi skal især hele tiden blive meget klogere inden for alle afskygninger af de teknologiske discipliner.

Derfor er det glædeligt, at undervisnings- og forskningsministeren i dag kan sammenfatte så mange nye indsats fra regeringens side, som tilfældet er.

Jeg skal i den forbindelse minde om, at det i USA i 1986 blev godtgjort, at 44 pct. af produktivetsfremgangen kunne godskrives teknologiske innovationer. Jo mere vidensintensiv produktivetsfremgang, jo større krav stilles der til erhvervslivets vilje og evne til at forske. Det påtager sig stadig over halvdelen af den danske forskning, men sammenholdt med de fremmeste lande, vi på grund af vores uddannelsesniveau traditionelt sammenligner os med, skal forskningen faktisk forøges inden for erhvervslivet. For at dette kan lade sig gøre, skal erhvervslivet udvikle det, vi nu kalder lokomotiver, for der skal mange kroner til og et stort bagland og en stærk eksport. Det er et godt tegn, at vi netop i disse dage ser så mange eksempler på sammenlægninger for at blive stærkere og dygtigere og for at kunne forske mere, og det er oplyftende, at alle regner med, at vi kommer til at se mere af dette. Samfundet kan hjælpe udviklingen på gled ved at sikre ordentlige og stadig forbedrede og fremmende afskrivningsregler for forskningsindsatsen og ikke mindst ved at skabe ordentlige forskere. Det bliver jo ikke

bedre, end vi har forskere til, og dem uddanner samfundet på universiteterne, som sammen med sektorforskningen klarer lidt under halvdelen af vor forskning herhjemme.

På universiteterne sikrer vi den afgørende grundforskning, som jeg er enig med den tidligere ordfører i er overordentlig betydningsfuld. Der foreligger hele tiden et vækspil mellem anvendt forskning og udvikling af ny viden. Derfor er det en tanke, der er værd at tænke videre over: at lade universiteterne udtage patenter.

Det er også opmuntrende, at vi i dag ser mere samspil mellem erhvervsvirksomheder og universiteter end før. Der indgår ikke alene samarbejde, men også udveksling af laboratoriefaciliteter. Alt dette fremmes gennem de forbedrede regler for indtægtsdækket virksomhed, men livet på universiteterne spiller unægtelig en ikke ringe rolle for, hvilke forskere vi får, og hvilke kandidater vi får ud i erhvervslivet. Det er ikke hensigtsmæssigt, at vore mest lovende forskere netop i de år, hvor de normalt leverer deres banebrydende og nydannende arbejde, skal splitte deres tid op i alle mulige gøremål, som holder dem borte fra det egentlige, nemlig deres forskning. Vel er det et gode, at studenterne undervises af de bedst kvalificerede, vi har herhjemme, men de næstbedste kunne formentlig gøre det; ellers er de næstbedste ikke gode nok til at være der. Jeg er bekendt med rektorkollegiets syn på denne sag, og at det advarer imod at hente forskere ud til forskningsprogrammer bl.a. af denne grund, men forskere hentes jo også ud til studienævns møder og til administrativt arbejde. Der er nu indgået en aftale om sektorforskningen, men vi skal og må videre og være mere fleksible og forstående over for vore forskere.

Lad mig derfor i denne forbindelse tillade mig at føre en tidligere rector magnificus i marken, nemlig Thor A. Bak, der i Politiken den 11. november 1987 skrev en kronik, hvori han provokerede med ord om, at det burde være i alles interesse at støtte de få, som producerer virkelig original forskning, men at det ikke just var den holdning, der nu prægede forskningsklimaet i Danmark. Det er ikke regeringen – må jeg beklage over for Socialdemokratiet – han skyder på, for her slutter hans provokation nemlig ikke. Han fremturer med at sætte navn på dem, der ikke just forbedrer klimaet, nemlig

[Per Stig Møller]

de akademiske fagforeninger, om hvilke han skrev, at de var den mest betydningsfulde enkeltfaktor, når man skulle forstå de vanskeligheder, dansk forskning står over for i dag. Eller som nobelpristager August Krogh engang sagde, udnævnes professorer af kongen, men forskere af Gud.

Derfor er det positivt, at rektorkollegiet i sin henvendelse af 6. januar 1989 til undervisningsministeren sætter spørgsmålstegn ved studenter/lærer-ratioen. Denne ratio er for resten også medvirkende til at vanskeliggøre optagelsen af studenter på vore universiteter, så lad os se på den. Der er mange grunde til det.

Her er vi ved den sidste faktor i udviklingen af forskere herhjemme, nemlig vores gymnasieuddannelse. Med den nye gymnasiereform tilstræber vi større kvalitet i uddannelsen, men vi kunne overveje, om vi også skulle fremme de mest forskningsinteresserede, de mest nysgerrige gymnasiasters muligheder for at snuse til forskningsmiljøerne, så vi kan udvikle og anspore deres evner, ligesom vi for resten er så ivrige efter og villige til at udvikle og anspore deres idrætsmæssige evner.

Jeg har her mest talt om den teknologiske forskning, som regeringen sætter mange kræfter ind på at løfte; men det er afgørende for et kultursamfunds udvikling, at vi ikke lægger alle vore æg i teknologiens kurv. Den humanistiske forskning skal følge med og fortsat gøres attraktiv, for at vi kan udvikle de etiske sider af samfundet og udbygge vor åndelige arv. Ellers vil vi aldrig komme til at vide mere, end vi ved, og i øvrigt aldrig blive i stand til at foretage den sammenkobling af humaniora og teknologi, som er forudsætningen for en menneskelig indgang til det teknologiske informationssamfund.

Man skal ikke tage fejl af, at teknologien aldrig handler anderledes, end ånden er rede til, og hvad ånden er rede til, afgøres inden for humaniora af dens forståelse af mennesket på godt og desværre også på ondt. Vi har vist, at vi begriber dette ved nedsættelsen af Det Etske Råd. Etikken kommer nu engang fra det humane og ikke fra det teknologiske. Det er det humane, der sætter det menneskes grænser, og det, der definerer vore drømme. Det er igennem det, vi forstår os selv. Hvad skal det nytte, spørger de effektive. Uden det nytter intet, må svaret være.

Jeg skal derfor slutte med at takke ministeren for, at også han er opmærksom på de humanistiske studier og den humanistiske forskning, og udtrykke den konservative gruppes anerkendelse af hans indsats for forskningen, således som den er udtrykt og sammenfattet i redegørelsen.

Rahbæk Møller (SF):

Denne redegørelse kan i hvert fald ikke beskyldes for uærlighed. Tværtimod er den en tydelig konstatering af, hvor dårligt det står til.

Som det konstateres i redegørelsen, bruger vi 1,4 pct. af vores bruttonationalprodukt på forskning og udvikling. Alle vores vigtigste handelspartnere bruger mere, end vi gør, og som det også konstateres, selv om der ikke er en entydig sammenhæng mellem forskningsindsatsen og landenes præstationer i øvrigt, er der ikke tale om tilfældige sammenfald: Danmarks lave forskningsindsats er en af årsagerne til, at det går så dårligt herhjemme. Jeg kan også være enig i, at det især er erhvervslivets forskningsindsats, det kniber med. Som det siges i redegørelsen, er den tre gange så stor i de mest forskningsintensive lande målt som andel af bruttonationalproduktet. Til gengæld er det en tilsnivelse, når det siges, at den offentlige forskningsindsats ikke er væsentlig mindre i Danmark end i andre lande. Ifølge den forskningsstatistik, som vi netop har fået, udgør den offentlige forskning 0,6 pct. af BNP i Danmark, mens den i udlandet ligger mellem 0,6 og 1,2 pct. af BNP.

Det, der er karakteristisk for redegørelsen, er, at selv om den åbent erkender problemets omfang, indeholder den ingen som helst forslag til løsninger. Den nævner nogle ting, som regeringen har gjort: nogle nye skattefradrag til erhvervslivet, de 70 mio. kr. på finansloven for 1988, som i øvrigt ikke blev videreført i 1989, osv. Men redegørelsen er blottet for fremadrettede tiltag – bortset fra omlægningen i rådsstrukturen, som jeg vil vende tilbage til ved behandlingen af lovforslaget herom.

Det er regeringens erklærede målsætning at nå op på en forskningsindsats på 2,5 pct. inden årtusindskiftet. Redegørelsen og regeringens handlinger i øvrigt giver intet som helst håb om, at vi skal nå dette mål.

I foråret var Folketingets Udvalg angående Videnskabelig Forskning i Finland. Her havde

[Rahbæk Møller]

man for år tilbage en meget lav forskningsindsats, endnu lavere end Danmarks. Men regering og rigsdag besluttede at gøre noget ved det, lagde en konkret plan og fulgte den. Resultatet er, at Finland nu har en betydelig større forskning end Danmark og i øvrigt også en væsentlig bedre økonomi. Man kunne ønske sig, at Danmark havde en regering og et Folketing, der kunne handle lige så målbevidst, som man kan i Finland. Det kan den nuværende regeringskoalition ikke, netop fordi dens eneste svar på alle problemer er at nedskære den offentlige sektor.

Når jeg skal beskrive, hvad der skal gøres, vil jeg ligesom ministeren starte med erhvervslivets forskning. Der er mange årsager til den beskedne danske forskningsindsats, men der er især tre, der har betydning. Den ene er erhvervsstrukturen med forholdsvis små virksomheder, også efter de seneste fusioner, og med tyngdepunktet inden for brancher, der traditionelt ikke er særlig forskningsintensive. Den anden er dårlige ledelser. Nogle af de store koncerner, vi har, satser forbløffende lidt på forskningen, og selv de brancher, der efter danske forhold satser meget, halter bag efter udlandet. F.eks. berømmes medicinalindustrien ofte for at være forskningsintensiv, men sammenlignet med udlandet er den det faktisk ikke. I Danmark er forskningsintensiteten 11,8, hvor den i Finland, Norge og Sverige er henholdsvis 18,2, 21,5 og 29,5.

Disse to forhold kan regeringen måske ikke gøre meget ved; så meget mere nødvendigt er det at gøre noget ved det tredje forhold, der spiller en afgørende rolle, nemlig at der i Danmark er ringe tradition for at knytte erhvervsforskningen sammen med den offentlige sektors behov. I andre lande er det desværre ofte militæret, der spiller en rolle som dynamo for forskningen, men især Japan har vist, at det langt fra behøver at være tilfældet; civile, fredssommelige samfundsmæssige behov kan sagtens bruges til at fremme en erhvervsudvikling. Regeringen burde dér satses langt mere på udviklingskontrakter både til mere kortsigtet produktudvikling under Industriministeriet og til mere langsigtet forskning under Undervisnings- og Forskningsministeriet. Behovet for forbedringer af miljø, herunder arbejdsmiljø, offentlige indkøb og meget andet kunne danne baggrund for sådanne kontrakter. Regeringen er også begyndt at snakke om udviklingskon-

trakter, men foreløbig er det blevet ved snakken. For at opveje de små virksomheders handicap burde disse kontrakter udbydes som samarbejdsprojekter, så mindre virksomheder kunne være med i samarbejde med store virksomheder eller med institutioner under det teknologiske servicenet. Det ville også gøre det lettere for den erhvervsrettede forskning at samarbejde med erhvervsvirksomhederne og universiteterne, hvis reglerne for offentlige forskeres udtagning af patenter blev moderniseret. Jeg kan tilslutte mig ministerens betragtninger herom, dog med den tilføjelse, at det er nødvendigt at indføre en frist efter offentliggørelsen af en opfindelse, inden for hvilken der kan udtages patent, som det kendes fra USA og Japan.

Men det er ikke kun erhvervslivets forskning, der trænger til at blive styrket. Det gælder lige så vel for den offentlige forskning. Det burde ikke være nødvendigt at forklare det, men da undervisnings- og forskningsministeren tilsyneladende ikke forstår det, skal jeg gøre mig den ulejlighed at forklare ham det. Jeg skal endda bestræbe mig for at bruge et sprog, som ministeren har forudsætninger for at forstå.

Jeg skal henvise til, at netop de forskningsintensive virksomheder bestandig henviser til behovet for at styrke grundforskningen på universiteterne og de højere læreanstalter. Der er et behov for at have både miljø og samarbejde for at kunne få gode kandidater. Jeg skal også henvise til, at når Danmark hidtil har fået en uforholdsmæssig stor andel af EF's forskningsmidler, skyldes det i det væsentlige to forhold. Det ene er, at Danmark af historiske årsager er stærkt inden for sprogvidenskaberne, og det har vist sig at være en viden af stor erhvervs-mæssig betydning i en computeralder. Det andet er, at Danmark er stærkt inden for vindenergi og derfor kunne løbe med ca. halvdelen af EF's godt nok beskedne midler til dette formål. Hvis vi specielt ser på sprogvidenskaberne, er det da godt, at denne viden kan have stor praktisk nytte, men det er et voksende problem for de pågældende forskere, at det er svært både at hjælpe industrien og at videreudvikle deres grundviden under de nugældende bevilningsforhold. Chancen for, at der skal opstå miljøer af tidssvarende styrke, er ikke stor under de nugældende forhold. Derfor er der også grund til at advare imod at sætte sin lid til, at EF's forskningspenge og andre internationale

[Rahbæk Møller]

pengekasser løser problemerne. Det er selvfølgelig godt, at vi søger at få så mange penge ud som muligt, når vi har puttet penge ind i de pågældende kasser, men hvis vi ikke sørger for selv at opretholde stærke forskningsmiljøer, mister vi netop det særpræg, der gør, at vi kan få glæde af internationale forskningsprogrammer.

Jeg er nødt til at bruge et uartigt ord, nemlig »penge«. Der er brug for flere grundbevillinger til forskningsmiljøerne. Der er brug for at satse bredere end bare på de områder, som regeringen har fundet på skal redde betalingsbalancen.

Der er brug for at sikre en løbende tilgang af unge forskere. Der er brug for flere faste stillinger i stedet for de mange løsarbejderstillinger, der er opstået, og der er brug for at gøre noget ved apparatursituationen osv. Det koster alt sammen penge, men det er penge, der er nødvendige, hvis vi skal løse vore balanceproblemer, jf. konstateringen af sammenhængen mellem forskning og økonomisk udvikling.

Regeringens grønthøsternedskæringer på forskningsområdet skader direkte Danmarks muligheder for at arbejde sig ud af problemerne. Det er næsten trivielt at måtte konstatere det, men også denne redegørelse viser, at den siddende regering ikke evner at løse Danmarks problemer.

Niels Anker Kofoed (V):

Jeg sad og lyttede med interesse til de to ordførere for henholdsvis Socialdemokratiet og SF. Den første ordfører startede sådan i ganske ordinær oppositionstil med en ordentlig svada om, at regeringen var uduelig. Den næste var hr. Rahbæk Møller, som tog sagligt fat på problemerne, men til allersidst alligevel kom med den snert, at nu var man altså et oppositionsparti, og at regeringen ikke helt var uduelig, men omtrent.

Når vi har taget det væk, synes jeg alligevel, jeg vil takke undervisningsministeren for redegørelsen. Selvfølgelig kan man sige, at den var kort, men det synes jeg ministeren skal have ros for. Vi får rigeligt med papir forelagt i Folketinget med rapporter, der koster en masse penge at lave, og som vi har svært ved at kapere, og der kommer såmænd ikke bedre resultater ud af det. Men det, jeg synes undervisningsministeren også skal roses for, er, at der ingen færdige

planer foreligger. Der siges ikke: Vi alene vide, hvordan det skal være, men der ridses spørgsmål op, som vi kan tage stilling til for at se, hvad der er vores problem og vores opgave.

Vi skal selvfølgelig ud fra denne redegørelse komme med vores opfattelse af, hvilke veje der skal betrædes, og hvilke midler der skal gå til forskning. Vi ved, at forskning og højere uddannelse altid har været højt prioriteret af Folketinget, men ifølge redegørelsen har vi haft en konstant stigning i udgifterne. I forhold til bruttonationalproduktet er vi ikke de fremmest, må vi konstatere.

Ifølge den udmærkede og korte redegørelse ofrer vi rimeligt med statsmidler til forskningen. Problemet er, så vidt jeg kan se, den private sektor. Hvorledes er den i stand til at forske, og er den på højde med de andre lande? Jeg tror, vi må erkende, at den forskningsstruktur, vi har, afspejler erhvervsstrukturen her i landet. Vi har ikke virksomheder i en størrelse, som er i stand til økonomisk at præstere de midler, der skal til for at lave den fornødne forskning. Jeg tror, vi må konstatere, at sådan er det.

Det kan også konstateres, at en af årsagerne måske kan være, at vore erhvervsvirksomheder har for lav indtjening, således at der ikke kan afsættes de fornødne midler til den nødvendige forskning. Jeg tror, at vi har to ting, der er dyre her end i andre lande. Det er kapital og lønninger. Det er medvirkende til, at de virkemidler, som regeringen har forsøgt med bedre afskrivningsregler, måske ikke har virket helt efter hensigten. Det hænger måske sammen med, at skal man bruge de virkemidler, skal virksomhederne også have en rimelig indtjening, ellers har det ikke den fornødne virkning.

11 mia. kr., hvoraf statens andel er ca. det halve, er mange penge. I international sammenhæng er det ikke overordentlig mange, så vi må først og fremmest erkende, at vort lands størrelse ikke gør det muligt, at vi kan optræde i alle grene af forskningen på alle områder. På den anden side skal vi have forskning af international standard. Hvis vi ikke har det, kan vi heller ikke udveksle erfaringer eller forskere med andre lande, og det bliver vi nødt til for at få den fornødne viden andre steder fra. Vi kan ikke producere al viden her i landet, selv om vi tror, vi er dygtige. Det er logisk.

Det er derfor ikke overraskende, at vi ikke kan følge med de andre lande. Hvad er års-

[Niels Anker Kofoed]

gen? Jeg har nævnt nogle af årsagerne, f.eks. at de økonomiske vilkår er anderledes for de andre lande. Hvorfor er mobiliteten, som ministeren nævner, ringere i dette land inden for forskning end i andre lande? Hvad skyldes det? Skyldes det, at de, der har dynamik og lyst til at komme ud og forske i andre lande, ikke får bedre muligheder, når de kommer tilbage, end de, der blev hjemme? Bliver de skubbet ud, eller har vi ikke de fornødne stillinger, således at de kan få fordel af det initiativ, de tog ved at rejse ud? Eller er der også, som hr. Per Stig Møller sagde, fagpolitiske årsager til den manglende mobilitet? Jeg synes, at vi i Udvalget angående Videnskabelig Forskning skal diskutere, hvad årsagen kan være til, at vores mobilitet er så ringe, som tilfældet er. Vi må finde årsagen og rette den, så den forsvinder.

Vi kommer til at tage stilling til, hvor stor styrke vi har til at deltage i internationalt forskningsarbejde. Det bliver en politisk beslutning, for det er et spørgsmål om, hvor mange midler der skal afsættes. Vi må erkende, at den private forskning har begrænsede ressourcer i forhold til andre lande – der blev nævnt Japan og USA – og at vi ikke kan være med på de vilkår.

Jeg tror, at vi bliver nødt til at prioritere det europæiske samarbejde højere. Jeg kan godt se, at ministeren er inde på det, når han nævner Eureka-projekterne, men jeg mener, at der er noget andet, som vi skal satse på. Der er nogle forskningsmidler, som vi kan få fat i, hvis vi har den fornødne ekspertise og kapacitet.

Hvis jeg nu ser på Eclair- og Flair-midlerne i EF og jeg samtidig ser de fusioner, der er dannet i Danmark i de sidste dage, hvad repræsenterer de så? De er indgået mellem landbrugsrelaterede virksomheder, og derfor er det min opfattelse, at vi har en sådan styrke, at vi måske er lidt foran de andre lande med landbrugsrelateret forskning. Jeg tænker på bioteknologi, og hvilke umådelige muligheder der dér er. Dér er vi i stand til at gøre os gældende, for uanset at der er nogle, der ikke kan lide det, er vi kendt som et landbrugsland, og dér er vi foran de andre. Jeg vil derfor håbe på, at vi kan tage varsel af de landbrugsorienterede fusioner, der nu er dannet, og som bygger på vore råstoffer. Dér må vores forskning og udvikling satse højere end hidtil.

Jeg vil nævne igen, at af det, vi dyrker på Danmarks jord, er der mange muligheder for at

udvikle produkter, som vi hidtil har set stort på. Hvorfor skal vi ikke have en bioteknologisk industri og bioraffinaderier på samme måde, som andre lande har haft olieindustri? Det samarbejde kan præsteres via EF-midlerne, hvis vi har de fornødne forskere, og jeg tror, vi har dem.

Vi må træffe politisk beslutning om de rammer, vi må lave, for vi kan ikke nå alt, selv om vi har lyst til meget. Vi bliver nødt til at prioritere, og det er en politisk opgave.

Når der bliver sagt – bl.a. af hr. Rahbæk Møller – at Finland har ydet store midler til forskningen, og at det bl.a. er skyld i landets vækst, må jeg dog erindre hr. Rahbæk Møller om, at Finlands økonomiske vækst ud fra vores synspunkt har været formidabel i de sidste 5-6 år, altså også før man bevilgede så mange penge til forskning.

Jeg mener ikke, at vi er så langt fra hinanden i vores opfattelse i Folketinget, så jeg tror, at vi med denne redegørelse som grundlag kan finde ud af, hvor vores styrke og vores svaghed er, og hvor mange ressourcer vi har råd til at stille til rådighed. Hvis vi stiller flere ressourcer til rådighed, hvor skal vi så tage dem fra? Nationalt kan vi måske ikke præstere mere, men vi kan måske tage ressourcer fra andre ting og yde dem til forskning og udvikling. Det er måske ikke grundforskning – på visse områder kan vi selvfølgelig præstere den – men det er det, vi kalder anvendt forskning. Dér skulle vi have store muligheder. Vi har en udmærket arbejdskraft, som kan anvende og udvikle forskning, og jeg tror også, vi kan være med i den konkurrence og det samarbejde, der bliver i fremtidens Europa.

(Kort bemærkning).

Rahbæk Møller (SF):

Hr. Niels Anker Kofoed startede med at skelne mellem hr. Frank Jensens og mit indlæg og roste mig for en saglig tale, som sluttede af med en lille snert. Jeg vil gerne tilslutte mig, at det var en yderst saglig tale, men jeg er nødt til at gentage konklusionen, da hr. Niels Anker Kofoed åbenbart ikke har forstået den. Den er, at jeg roste redegørelsen for ærlighed i analysen, men kritiserede den for ikke at anvise noget som helst løsningsforslag vedrørende den bedrøvelige situation. Jeg konstaterede også, at uanset hvilke løsninger man finder på – og det

[Rahbæk Møller]

er et bredt spektrum, vi har brug for – har en stor del af dem altså med penge at gøre, og erved vil de være i modstrid med den nuværende regerings økonomiske politik, der går ud på at nedskære hvad som helst.

Afslutningsvis vil jeg i øvrigt advare imod at følge hr. Niels Anker Kofoeds råd om at nedskære grundforskningen for at få mere anvendt forskning. Det er i hvert fald ikke den vej, vi skal gå.

(Kort bemærkning).

Frank Jensen (S):

Det er beklageligt, at Venstres ordfører ikke opfattede de udstrakte hænder, der var fra Socialdemokratiets side for at hjælpe regeringen på dette område, men jeg håber, at Venstres ordfører vil konstatere det, når han kigger tilbage i de grønne hæfter.

Det er første gang, jeg i denne sal, også når jeg læser tilbage i historien, har oplevet, at en ordfører roser en minister og en redegørelse for ikke at lægge op til konkrete initiativer. Sådan hørte jeg Venstres ordførers begrundelse for at rose den redegørelse, som vi behandler i dag.

I øvrigt registrerede jeg, at Venstres ordfører og jeg var enige om, at en del af baggrunden for, at den private sektor bidrager så lidt til forskningsudviklingen, var vores erhvervsstruktur, vores virksomhedssammensætning.

Vi kan i dag konstatere, at de fusioner, der har fundet sted i den senere tid, er mellem større virksomheder, som allerede afsætter ressourcer til forskning og udvikling, og som har bygget forskningsafdelinger. Der har vi ingen grund til nervøsitet. Men dér, hvor vi har grund til nervøsitet, er med hensyn til den samlede øvrige industri, som ikke i dag afsætter forsknings- og udviklingsressourcer. Det, jeg sagde i min ordførertale, var, at ministeren og Folketinget bliver nødt til at forholde sig til den udfordring, der ligger heri, for hvis disse virksomheder ikke selv kan indse det nødvendige i at have denne langsigtede strategi, vil de komme til at opleve det med de konkurrencevilkår, som kommer i fremtiden, og så er det måske allerede for sent. Derfor bliver det nødvendigt, at vi herinde og ministeren er opmærksomme på det faktum. Derfor sagde vi: Lad os prøve at formulere en strategi på dette område, så vi i højere grad får skabt basis for, at disse virksomheder vil afsætte ressourcer. Dér har ministeren

anvist ét område, nemlig incitamentet med afskrivningsreglerne. Men vi tror desværre ikke, at det er nok – kun for dem, der allerede afsætter ressourcer. Den øvrige industri, som ikke gør det, tror vi skal have andre incitament.

(Kort bemærkning).

Niels Anker Kofoed (V):

Jeg vil sige til hr. Rahbæk Møller, at hvis han har forstået mig således, at jeg vil nedskære på grundforskning og føre ressourcer over til den anden del, var det ikke min mening. Jeg sagde, at hvis man skal anvende flere penge til forskning, skal man tage penge fra andre. Jeg mente ikke, at man skulle tage penge fra grundforskning, men måske fra andet af det, hvortil vil bevilger statsmidler – det kunne måske være fra overførselsindkomster – og sige, at forskning er så vigtig, at vi må bruge flere penge til den samlede forskning, og dér har det måske mere vægt at lægge nye penge til anvendt forskning. Det var altså min idé eller mit budskab.

Til hr. Frank Jensen vil jeg sige, at jeg mener, at det er en fornuftig redegørelse ud fra det synspunkt, at jeg ikke kan lide, at vi skal stå her i Folketinget og sige ja og amen til, hvad ministeren kommer med. Jeg synes, at ministeren har kendt sin plads i Folketinget. Vi fremlægger vore synspunkter, og ud fra dem kan ministeren træffe sine konklusioner, og ikke omvendt. Forskellen på vores syn er måske respekten for det autoritære. Jeg har mere respekt for folket end for autoriteten.

Behnke (FP):

Det er efter Fremskridtspartiets mening en meget mager redegørelse, undervisnings- og forskningsministeren har fremlagt til debat i dag.

Lad mig indledningsvis sige, at vi ikke mener, at man fremmer forskningen i Danmark ved at ofre ekstra offentlige midler på forskning.

Efter vores mening er der to meget væsentlige mangler i denne redegørelse. For det første er der ikke mange ord om kontraktforskningen, og for det andet er der meget lidt om, hvordan man får fremmet forskningen i den private sektor. Der er en række beskrivelser af den dårlige tilstand, men ikke ret meget om, hvordan man kommer videre.

[Behnke]

Hvis vi skal starte med kontraktforskningen, burde man i disse privatiseringstider have haft en væsentlig større prioritering i ministerens redegørelse af netop kontraktforskningen. Vi mener, at de offentlige forskningsinstitutioner som deres væsentligste indtægtskilde skal have samarbejde med erhvervslivet i form af kontrakter. Det skal ikke være skatteyderfinansierede tilskud, der er med til at betale den forskning, der foregår. Dermed vil den aktuelle forskning være i tråd med de konkrete behov, som dansk eksportindustri har, og jo større omsætning der bliver på kontraktforskningen, jo flere midler kan de enkelte institutioner afsætte til grundforskning og projekter af, skal vi sige den slags, der har interesse for en mindre kreds.

Kontraktforskning er ikke kun et spørgsmål om pæne ord, det er også et spørgsmål om gensidig vilje og gensidig respekt. Jeg kan da ikke fortænke en erhvervsvirksomhed i at være lidt tilbageholdende med at indlede et samarbejde med en offentlig institution, hvor der f.eks. kan være universitetsforskere, hvis ideologiske udgangspunkt er at ville smadre det kapitalistiske samfund. Det kan være svært at få et seriøst samarbejde til at køre, når man står så langt fra hinanden i selve vurderingen af, hvad erhvervslivet foretager sig. Derfor må vi altså opgive den halvmarxistiske opfattelse, at erhvervslivet kun producerer for at profitere på bekostning af det øvrige samfund.

Forholdet er efter vores mening, at profitteringen foregår til gavn for det øvrige samfund og altså til gavn for os alle sammen. Jeg ved godt, at kontraktforskning i forskerkredse har været et fyord igennem mange år, men derfor bør den alligevel være en væsentlig del af en sådan redegørelse.

Det, det handler om, er, at både grundforskningen og kontraktforskningen foregår på præmisser, der tager hensyn til et behov. Jo tættere erhvervskontakt der er mellem forskningsinstitutionerne og erhvervslivet, jo bedre er man til at inspirere hinanden, både med hensyn til, hvilke nye projekter man skal tage op, og også den modsatte vej: at det er forskerne, der kan inspirere erhvervslivet til måske at gå i gang med nye produktionsmetoder osv. Derfor mener vi, at den måde, det samarbejde skal foregå på, skal være væsentligt mere – for nu at bruge et yndet udtryk – liberal. Det skal ikke være inden for stramme rammer, hvor der skal sidde en

masse udvalg og kommissioner og råd, som skal afgøre, hvad der er godt, og hvad der ikke er godt. Resultatet bliver ofte, at en masse pladderhumanister ønsker indflydelse på, hvorvidt mere teknisk betonedede forskningsprojekter også har samfundsrelevans osv. Hvis en virksomhed er parat til at betale for, at der udføres kontraktforskning, skal man selvfølgelig gøre det alene med det formål at skabe større omsætning og dermed et større afkast til andre forskningsprojekter.

Forskningen i dansk erhvervsliv er for ringe. Det har ministeren helt ret i. Men hvorfor? Det er bl.a., fordi virksomhederne ikke har penge til rådighed. Efter skat og betaling til dyre udviklingsprojekter er der meget få ressourcer tilbage til egentlig forskning, og lykkes det endelig en dansk virksomhed at skabe overskud og ikke underskud, bliver virksomheden jo straks hængt ud i pressen, hvor der rejses det spørgsmål, om ikke overskuddet bør deles ud til medarbejderne eller konfiskeres af det offentlige. Det er klart, at i en sådan situation er der ingen penge til rådighed til at foretage forskning. Så hovedforudsætningen for at få en opblomstring af forskningen i den private, kommercielle sektor er, at der bliver en langt bedre indtjening i virksomhederne, at der ikke hugges 50 pct. af overskuddet til selskabsskat, og at afskrivningsreglerne bliver bedre. De afskrivningsregler, vi har i Danmark, er aldeles forældede. Ministeren skriver med stolthed om, hvordan de forbedrede afskrivningsregler har hjulpet til med at forøge den danske deltagelse i internationale projekter. Efter vores mening skal afskrivningsreglerne generelt forbedres. At afskrive en stor drejebænk for 50 år siden var noget helt andet end det, man i dag f.eks. skal kunne afskrive på moderne edb-programmer og moderne edb-udstyr. Ofte risikerer man, at udstyret er forældet, inden man nogen sinde har nået at få det afskrevet, så der er bestemt brug for en afskrivningsreform. Jeg ved godt, at det ikke ligger i ministerens regi at foretage det, men så kunne man med en venlig påmindelse til skatteministeren fremme et sådant initiativ.

Hvis der er øget kapital til rådighed i erhvervslivet, og hvis afskrivningsreglerne er tilstrækkelig gode, kommer der helt af sig selv gang i forskningen. Alle virksomheder har interesse i, at deres produkter er salgsorienterede, at deres produkter er oppe på det absolut optimale.

[Behnke]

Der har fra en række af de andre ordførere været nævnt de fusioner, som i disse dage finder sted i dansk erhvervsliv, og det er da selvfølgelig prisværdigt, at man på den måde får samlet kapital og måske, forhåbentlig, får mere kapital til rådighed for forskning, men der er også alle de små og mellemstore virksomheder, der ikke er i stand til selvstændigt at foretage egentlig forskning, og de er ikke interessante for de store virksomheder, når fusionerne finder sted. Vi mener, at man med fordel kunne skabe mulighed for, at der i Danmark kan etableres forskningskarteller, altså at virksomheder på tværs af de erhvervsgrøne, de nu befinder sig inden for, kan tilslutte sig karteller, hvor man uden at skulle dele regnskab eller dele bestyrelse er i stand til i fællesskab at finansiere en forskning, som man vil have gensidig udbytte af. Men det er jo igen et spørgsmål om erhvervslovgivning og skattelovgivning, om sådanne karteller kan etableres under gunstige forhold, men jeg mener, at det er noget, regeringen og ministeren bør overveje.

Vi er enige med ministeren i betragtningerne om, at vi skal have en langt bedre international kontakt. Det er jo som bekendt ikke nødvendigt at opfinde den dybe tallerken to gange, og også på dette område er der bestemt brug for at få ryddet op i alle de mange love, der er, og få afbureaukratiseret – som det jo hedder på nu-dansk.

I det hele taget mener vi, at de internationale kontakter skal have en langt større frihedsgrad. Der skal ikke lægges alt for mange hindringer i vejen for, at f.eks. danske erhvervsvirksomheder kan samarbejde med erhvervsvirksomheder i udlandet, og det skal da ingen hemmelighed være, at jeg i denne forbindelse kommer til at tænke på de mange muligheder, Danmark kunne have fået, også meget væsentlige forskningsresultater, hvis danske virksomheder havde haft tilladelse til at indgå i det amerikanske SDI-projekt. Men dér stillede amerikanerne jo den klare betingelse, at man kun kan få forskningsudbytte, hvis man deltager aktivt, men et fjollet flertal i Folketinget og en dansk våbenlovgivning forhindrede det.

På et andet punkt er vi meget uenige med ministeren i hans tolkning af OECD's påvisninger af bureaukrati og udvalgstyranni. Vi tolker OECD således, at man skal have nedlagt nogle af alle de råd og udvalg og ikke blot give dem et

nyt navn. Der opfindes ikke én eneste ny ting i råd og udvalg. Det eneste, man får tiden til at gå med, er, at man på samme måde som inden for kulturområdet får skabt nogle eliter, der bestemmer, hvad der er god, og hvad der er dårlig forskning, og så har de oven i købet det privilegium, at de kan dele penge ud til dem, de mener skal støttes.

Hele området skal, med regeringens egne ord, afbureaukratiseres, og det sker ikke ved, at man blot omdøber udvalgene og giver dem et nyt navn. Vi mener, at den bedste saltvandsindsprøjtning for dansk forskning er en afskrivningsreform, mere kontraktforskning og afbureaukratisering, og alt andet er altså penge ud af vinduet og en bjørnetjeneste at gøre vores land, og vores land har jo i den grad brug for betalingsforbedrende initiativer. Man fremmer ikke forskning ved at stjæle pengene fra et konkurrencesvækket erhvervsliv, men ved at forøge erhvervslivets omsætning.

Gør kagen større, så er der mulighed for også at skære et stykke ud, som kan bruges til forskning.

(Kort bemærkning).

Rahbæk Møller (SF):

Må jeg bare gøre opmærksom på, at hvis vi havde fulgt hr. Behnkes forslag om næsten udelukkende at satse på kontraktforskning og grundforskning skulle betales deraf, er der en væsentlig udvikling, der ikke var kommet, en udvikling, som jeg tror også hr. Behnke føler er interessant. Jeg vil bare som eksempel nævne, at Danmarks store indsats i ESPRIT-programmet skyldes nogle sprogforskere. På det tidspunkt, de lavede deres forskning, kunne man ikke vide, at det ville få erhvervsmæssig betydning senere. Jeg kan nævne, at firmaer som Novo og Nordisk Gentofte ikke ville have eksisteret. De er nemlig udsprunget af universitetsforskeren August Kroghs forskning.

Jeg kan nævne, at den forholdsvis stærke stilling, som Danmark nu har inden for superledere, og som har stor erhvervsmæssig interesse, ikke ville have været der, hvis vi havde fulgt hr. Behnkes råd om at omdanne vores universiteter til en slags teknologiske institutter, uden at jeg dermed vil sige noget ondt om teknologiske institutter, men jeg tror også, disse er enige i, at vi skal have begge dele. Vi skal både have grundforskningsinstitutioner og anvendt forsk-

[Rahbæk Møller]

ning. Det går ikke at lave universiteterne om alene til teknologiske institutter.

(Kort bemærkning).

Frank Jensen (S):

Jeg tror gerne, at dansk erhvervsliv vil bede sig fritaget for al den ynck, som de bliver overvældet med, fra hr. Behnkes side, og det lå også lidt i ordførelsen fra Venstre, i hr. Niels Anker Kofoeds tale, at problemet for dansk erhvervslivs investering i forskning og udvikling var deres indtjeningssevne. Nu ved jeg ikke, om hr. Behnke og hr. Niels Anker Kofoed var opmærksom på, at vi fik en opgørelse over dansk erhvervslivs indtjeningssevne og forrentning forleden aften i dansk TV 1, nemlig at vi har en gennemsnitlig forrentning af kapitalen i den private sektor på 21 pct. Det er dog ikke så dårligt. Men det, vi skal have erhvervslivet til, er at tænke lidt mere langsigtet, er at investere i fremtiden, nemlig i konkurrenceevnen. Her er det vores alle sammens livsforsikring, at dansk erhvervsliv bidrager mere aktivt til en anvendelsesorienteret forskning, også gerne grundforskning, men kan vi få erhvervslivet til at investere mere i den anvendelsesorienterede forskning, kan vi her i huset og ministeren begynde at samle vore ressourcer om den basale vidensopbygning, om grundforskningsaktiviteterne, men vi skal have nogle redskaber til det, hr. Behnke og hr. Niels Anker Kofoed, og de redskaber mangler vi. Derfor prøvede jeg i min ordførelse at anvise et redskab, som bliver brugt i Sverige, nemlig fornyelsespuljerne. Man lægger ikke en ny skat på erhvervslivet, men siger, at en vis del af overskuddet i virksomheden skal anvendes i virksomheden til fornyelse, til investering i forskning, til undervisning og uddannelse af medarbejdere, sådan at vi får denne livsforsikring for fremtiden, nemlig større og bedre konkurrenceevne.

(Kort bemærkning).

Behnke (FP):

Først til hr. Rahbæk Møller. Det kan godt være, at det er en del af SF's ideologi, men sådan hænger det jo ikke sammen.

De penge, der bliver brugt til grundforskning på vores universiteter og uddannelsesinstitutioner i det hele taget, kommer jo fra omsætningen i erhvervslivet. Det er jo ikke penge, man

plukker ned fra træerne. Efter vores mening vil den bedste rotation af pengene være, at vi får en øget kontraktforskning; og gennem den større omsætning skabt af kontraktforskning bliver der et afkast til universiteterne og til læreanstalterne, et afkast, som de så kan bruge til grundforskning, men vel at mærke en grundforskning, hvor man så via kontakterne til erhvervslivet har en fornemmelse af, hvor det skal bære hen, om det skal være gensplejsning, om det skal være forskning i insulin, eller hvad der ellers blev nævnt.

Hr. Frank Jensen, der så flittigt citerede fra TV-Avisen forleden dag, glemmer i sit lille regnestykke med de 21 pct., at de 21 pct. var før skat. Det, der forhindrer dansk erhvervsliv i at kunne foretage de nødvendige investeringer og have kapital til rådighed til forskning, er trusler fra Socialdemokratiet om det, man i gamle dage kaldte ØD, nu kalder man det OD, og nu vil man også have en arbejdsmarkedspensionsreform. Nu vil man, som vi fik det præsenteret i dag, have en svensk ordning, hvor man tvinger virksomhederne til at afsætte en del af deres overskud til forskning.

Tvang og trusler løser ingen problemer. Det er et frit erhvervsliv med en større omsætning, en større indtjening, det er dér, man har penge at stille til rådighed også til forskning. Erhvervslivet er mindst lige så interesseret som hr. Frank Jensen i at få en øget forskning, fordi en øget forskningsindsats giver erhvervslivet en chance for at overleve, en overlevelse, som er til gavn for hele samfundet.

(Kort bemærkning).

Niels Anker Kofoed (V):

Det er spørgsmålet om erhvervsvirksomheders lyst til forskning. Jeg tror, man nok kommer svaret nærmest, når man ser på vores erhvervsvirksomhedsstruktur. Vi har mindre virksomheder, som har begrænsede midler i det hele taget. Det influerer selvfølgelig også meget stærkt, for hvis indtjeningen er relativt lav, er det forskning og produktudvikling, man sparer på, for man vil gerne holde virksomheden i gang.

Jeg vil godt tage et eksempel. Nu har jeg mere erfaring inden for maskinudviklingen, hvor anvendt forskning og grundforskning sådan har en glidende overgang. Hvad har det kostet de danske fabrikker? Bare tag et selskab som

[Niels Anker Koføed]

Dronningborg, som har forsket og udviklet kossalt. De gik ned på det. Jeg tror, problemet mere er, at vores erhvervsstruktur er således, at man har vanskeligt ved at præstere den forskning i erhvervsvirksomheder, som andre kan.

Svenskerne har store virksomheder. Det har vi ikke. Jeg tror mere, det er dér, at sandheden ligger.

(Kort bemærkning).

Rahbæk Møller (SF):

Hvis vi fulgte hr. Behnkes opskrift, ville Danmark være et kulturelt fattigere land. Det forventer jeg ikke hr. Behnke kan forstå. Vi ville også være et økonomisk fattigere land. Jeg troede dog, at det på det plan var muligt at argumentere med hr. Behnke.

Jeg bemærkede, at hr. Behnke overhovedet ikke kommenterede de tre eksempler, jeg nævnte. Jeg skal blot anbefale, at hr. Behnke besøger nogle af de forskningsvirksomheder, vi faktisk har, og spørger, om de mener, vi kan klare os alene med kontraktforskning, eller om vi ikke også har brug for fri grundforskning. Jeg tror, at hr. Behnke får et meget kontant svar.

(Kort bemærkning).

Behnke (FP):

Nu skal denne debat ikke udvikle sig til et ideologisk slagsmål mellem hr. Rahbæk Møller og undertegnede. Men hvis hr. Rahbæk Møller hører efter, er det, jeg gør opmærksom på, at grundforskningen skal finansieres af en øget omsætning, en øget omsætning på kontraktforskning, så der bliver et afkast, hvor forskerne frit kan disponere og foretage grundforskning, men vel at mærke en grundforskning, som er i overensstemmelse med de ønsker, der er i de erhvervsvirksomheder, som hr. Rahbæk Møller refererer til.

Vi tror ikke på, at vi bliver et rigere samfund af, at vi skærer kagen op i mindre stykker i slagsmål om, hvem der skal have af kagen. Vi tror på, at vi får et rigere samfund ved at gøre kagen større.

Elisabeth Arnold (RV):

Når man lytter intenst til den lange række af ordførere, der har været på talerstolen før mig, må man sige, at de har været enige om i hvert fald én ting: at Danmark forsker for lidt.

Der har også været megen enighed om, at der ikke i ministerens redegørelse er givet nogle klare løsninger på, hvad vi gør ved det. I øvrigt tror jeg nok, at alle ordførerne har haft synspunkter om, hvilke aspekter af forskningen det er galt med. Jeg kan erklære mig enig i nogle af stort set alle ordførernes synspunkter, og det vil jeg komme ind på i det næste.

Generelt vil jeg sige, at undervisnings- og forskningsministerens redegørelse er meget erhvervsrettet. Det er udmærket, for det skal den også være. Erhvervslivet forsker for lidt, siges det. Det er muligvis også rigtigt, men der siges meget lidt om forskningens natur. Man kan godt blive lidt bekymret, når man tænker på, at et stort dagblad for et par dage siden havde en leder, hvor de skrev, at forskning skulle være nyttig, og forskning skulle kunne udnyttes. Forskning for forskningens egen skyld var meningsløs.

Sådan en bemærkning vil jeg gerne høre forskningsministerens kommentar til. Jeg håber ikke, det er forskningsministerens indstilling, at det skal være sådan.

Forskning for forskningens skyld er jo netop det, der er forskningens inderste væsen. Det er at finde svar på spørgsmål, som mennesker stiller til naturens indretning, til begivenheder i fortid og i nutid og derved måske at kunne få nogle pejlinger på, hvad der vil ske i fremtiden.

Vi kan ikke vide – på grundlag af den forskning, vi sætter i gang nu, og den, vi har i gang nu – om den vil blive nyttiggjort, om den vil blive interessant om 10, 20, 25 år.

For 10 år siden var der en britisk nobelpristager, som fik nobelprisen for et arbejde, han havde udført for 20 år siden. Det var blevet miskendt på bjerget. Han havde forladt sit universitetsjob og var taget ud på landet og havde begravet sig med sine knuste drømme, og så 20 år efter fik han pludselig nobelprisen, fordi det viste sig, at hans forskning havde været ganske enestående. Derfor kan man ikke altid vide, om det er nyttigt, eller om det er umiddelbart anvendeligt, det, man sætter i gang.

OECD's rapport er anvendt som afsæt for at beskrive, at Danmarks erhvervsliv forsker for lidt. Det er også muligt, det gør det, men jeg vil gerne sætte spørgsmålstegn ved beregningsmåden, ved opgørelsesmetoden. Man taler om kroner og øre, man taler om procent af bruttonationalproduktet, men man taler ikke om,

[Ellisabeth Arnold]

hvad det er, der forskes i, man taler ikke om hvilke brancher. Hvad er kvaliteten af den forskning? De lande, vi sammenligner os med, hvad forsker de i?

Jeg ved, at de opgørelser, man anvender i erhvervslivet, når man skal bedømme erhvervslivets forskning, ikke blot drejer sig om nyudvikling af produkter. De drejer sig også om udvikling af produkter, som er nye for virksomheden – men ikke nødvendigvis nye for Danmark eller ikke nødvendigvis nye i verdenssammenhæng. Det betyder, at vi altså herhjemme – som hr. Behnke ganske rigtigt sagde – godt kan gå hen og opfinde den dybe tallerken for anden gang for statsmidler, og det er i virkeligheden en meget problematisk opgørelsesmetode. Man beder virksomhederne om at beskrive, om de har lavet en beskeden produktudvikling, som er ny for firmaet, men ikke nødvendigvis ny for den internationale udvikling.

Der er selvfølgelig også mange brancher, som vi ikke kan præstere at forske i herhjemme. Jeg er meget glad for, at Danmark ikke er med i SDI f.eks., så vi ville bidrage til den forskning dér. Jeg synes, vi gør rigtigt i at gøre, som der står i forskningsredegørelsen, at vi skal udvælge nogle strategiske områder, som vi er stærke på, og blive bedre dér. Det bioteknologiske er et ganske udmærket område.

Et af OECD's kritikpunkter vedrørende den danske forskning var det uoverskuelige system. Det er udmærket, at der nu tages fat på en bedre koordinering, og det er også udmærket, at der tages fat på en anden forskningsrådsstruktur, men jeg tvivler på, at det vil imødekomme OECD's kritik, for OECD's kritik gik også på, at der var midler sat af til forskning, som ikke lå i undervisnings- og forskningsministerens regi, men som gav et meget broget billede, fordi der var både landbrugs- og miljø- og energi- og teknologipuljer forskellige steder i systemet, som man ikke umiddelbart kan styre gennem forskningsrådene.

Om den strategiske forskning må jeg også bemærke, at den selvfølgelig er beskrevet i redegørelsen som meget erhvervsrettet. Jeg vil gerne rose ministeren for, at han i redegørelsen nævner humaniora, som man ikke må glemme. Jeg vil også gerne sige til hr. Per Stig Møller fra Det Konservative Folkeparti og hr. Rahbæk Møller, at vi naturligvis skal sikre os, at vi også har en grundforskning på de områder, som ikke

umiddelbart lader sig omsætte i eksportkroner. Vi har en fantastisk værdifuld humanistisk forskning herhjemme, som vi lever af alle sammen, og jeg synes, de bemærkninger, som ministeren har skrevet i redegørelsen om, at vi skal kunne sikre vores kulturelle egenart, når vi får det indre marked i EF, er gode at have med.

Jeg synes også, vi skal tænke på, at sådan noget som social- og samfundsforskning og sundhedspolitisk forskning heller ikke er nævnt i redegørelsen; dér kan vi måske ikke ligefrem få valutakroner ind, men vi kan dog måske spare nogle offentlige udgifter på længere sigt ved at få analyseret vores sociale og samfundsmæssige struktur, om vi kan gøre det på en bedre måde.

Ministeren har skrevet en del om kvalitet i sin redegørelse, og her er vi inde på noget af det meget vanskelige, som jeg også nævnte før med mit eksempel. Hvordan måler man forskningskvalitet? I den forbindelse er vi nødt til at komme ind på grundforskningen, som der netop har udsundet sig en diskussion om mellem hr. Behnke, hr. Rahbæk Møller og nogle af de andre ordførere, at kvalitet måles ikke bare på den eksakte viden, som kandidaterne fra de videregående uddannelser kommer ud med. Den måles også på, om de kan beherske de metoder – de logiske arbejdsmetoder – som en forsker skal kunne, om de er kritiske nok over for deres eget arbejde, om de er kritiske nok over for deres resultater, om de er kritiske nok over for deres kilder.

En anden ting, der er vigtig i forbindelse med samarbejdet med erhvervslivet, er, om forskerne har et åbent sind over for samarbejdet med erhvervslivet, og om erhvervslivet har et åbent sind over for samarbejde med forskerne, der kommer fra de videregående uddannelser. Der er stadig væk – selv om det modsatte står i redegørelsen – en masse gamle fordomme, som florerer i fuldt omfang.

Så er der en ting, som ikke er blevet nævnt hidtil: Industrien opfatter ikke altid sig selv som rigtige medspillere. Industrien opfatter sig egentlig ikke som medansvarlige for, at der ikke forskes nok. Det er rigtigt, at industrien ikke forsker nok, men de bruger ofte de teknologiske udviklingsmidler som en finansieringskilde, som én blandt mange, og nogle af de teknologiske udviklingsmidler, der er stillet til rådighed for erhvervslivet, styres egentlig ikke på no-

[Elisabeth Arnold]

gen særlig hensigtsmæssig måde. Man giver midlerne til virksomheder, som søger. Projekterne bedømmes ofte ikke i en større sammenhæng. De detailstyres på en meget bureaukratisk måde. Der holdes regnskab med, hvor mange timer der bruges af forskellig type – om det er akademikertimer, eller om det er assistenttimer, der bruges til de forskellige udviklingsprojekter – men resultaterne bedømmes ikke, og hvis projektet mislykkes, så kan man komme igen og søge en anden gang.

Der er altså ikke nogen samlet vurdering af, hvordan vi egentlig får en god og effektiv og værdifuld forskning i gang i de danske virksomheder.

Afskrivningsregler kan man selvfølgelig godt lave bedre for at få erhvervslivet til at forske mere, men afskrivningsregler gælder kun for apparatur og for maskiner. Afskrivningsregler gælder ikke for mennesker. Det er ofte et spørgsmål om at have råd til at ansætte de mennesker, der skal forske, der er problemet for erhvervslivet. Problemet for erhvervslivet er, at de ikke tjener penge nok til at kunne tage fejl. Når man forsker, skal man kunne tage fejl. Forskningsprojekter kan simpelt hen gå galt, og virksomhederne skal have råd til at kunne miste nogle årsværk hvert år på forskningsprojekter, som ikke bliver til noget. Vi er ikke risikovillige nok, og det gælder både statens penge, og det gælder også erhvervslivets egne penge.

Flere ordførere har været inde på, at der skal flere penge til forskningen. Det vil selvfølgelig også være en udmærket ting, men forskningen, skal vi gøre os klart, kan kun opmuntres, den kan ikke styres. Vi kan poste lige så mange penge i forskningen, som vi kan finde flertal for herinde, men det er ikke nok. Vi skal skabe forudsætninger for, at de opmuntringer, vi leverer i form af penge, kan udnyttes til god forskning og gode resultater. Vi skal først og fremmest skabe kontinuitet.

I den forbindelse vil jeg godt sige både til forskningsministeren og til hr. Frank Jensen fra Socialdemokratiet, at de 70 mio. kr., som både forskningsministeren og hr. Frank Jensen roser sig af man gav sidste år til de videregående uddannelser til grundforskning, selvfølgelig var udmærket, men de repræsenterer ikke just den kontinuerlige løsning, som vi gerne skulle have, for de kom til de videregående uddannelser

præcis på et tidspunkt, hvor de først havde lagt en strategisk plan, derefter var de blevet bedt om at skære ned, og så fik de pludselig 70 mio. kr. til grundforskningen, som de dårlig vidste hvordan de skulle anvende, fordi de nu netop havde skåret ned. Derfor synes jeg, det bedste, vi kan gøre herindefra, er at prøve at tage afsæt til en god langsigtet planlægning for forskningspolitikken i Danmark. Den skaber vi ikke ved pludselig at lægge ekstrabevillinger ind med 14 dages varsel til virksomheder og universiteter, som handler langsigtet.

(Kort bemærkning).

Frank Jensen (S):

Jeg er enig med fru Elisabeth Arnold i, at det bedste ville være, at vi gav et løft i basisbevillingerne generelt på de videregående uddannelsesinstitutioner, sådan at de kunne fastholde deres bevillinger til basal vidensopbygning og grundforskning. Problemet har været, at Det Radikale Venstre – ikke Socialdemokratiet, men Det Radikale Venstre – i den tid, firkloverregeringen sad, var med til at lave de besparelser på institutionernes grundbevillinger. Da det så lykkedes os sidste år i forbindelse med finanslovsaftalen at få øget grundforskningsbevillingerne til institutionerne gennem det aktstykke, som undervisnings- og forskningsministeren sendte til Finansudvalget, og at kanalisere dem ud til institutionerne, sådan at institutionerne selv skulle prioritere nye vækstområder i forskningen, anså vi det for at være et godt tilbud til institutionerne. Men vi var enige i, at det bedste instrument til at forøge institutionernes forskningsaktiviteter mere konstruktivt var at give løftet i basisbevillingerne. Så længe Det Radikale Venstre gav firkloverregeringen flertallet til at sikre, at dette ikke kunne ske, fandt vi anledning til at prøve en anden mulighed.

(Kort bemærkning).

Rahbæk Møller (SF):

Jeg hæftede mig blot ved, at fru Elisabeth Arnold omtalte, at man ikke kan afskrive på mennesker. Det er jo ikke rigtigt. Man afskriver dem faktisk abstrakt. Lønomsætninger er direkte fradragsberettigede i modsætning til maskiner, der skal afskrives over en årrække. O.k., det er teknisk. Men det, jeg bare vil advare imod, er, at man tænker i skattemæssige baner her.

[Rahbæk Møller]

Jeg tror, det er nødvendigt, at staten, at samfundet tager en del af risikoen for virksomhederne ved de langsigtede ting. Man skal ikke bruge skattemidlerne til det. Det har man forsøgt sig med i Sverige. Man har set resultatet og har afskaffet det igen. Man har forsøgt det i Finland. Da vi var deroppe, var det i hvert tilfælde embedsmændenes anbefaling, at man afskaffede det. De sagde, at de kunne ikke vide, hvad politikerne fandt på, men deres indtryk var klart negativt. USA har forsøgt det. Der findes en OECD-rapport om dette forsøg. Det er klart negativt, og det er afskaffet igen. Der er ingen grund til, at vi begynder at optage ideer, der er brugt og forkastet andre steder.

(Kort bemærkning).

Elisabeth Arnold (RV):

Jeg vil gerne sige til hr. Frank Jensen, at Det Radikale Venstre vedkender sig naturligvis medansvaret for regeringens økonomiske politik – også firkløverregeringens økonomiske politik. Det, jeg ville fremhæve med de 70 mio. kr., var såmænd ikke, at det var en dårlig idé at give grundforskningen noget ekstra, men at tingene kommer væltende oven i hinanden og gør institutionernes mulighed for planlægning meget, meget ringe. Det er blot det, jeg vil anfægte, ikke at de 70 mio. kr. var nogen dårlig idé i sig selv.

Til hr. Rahbæk Møller vil jeg sige, at det, der var mit budskab med hensyn til afskrivningsreglerne, var for det første, at flere tidligere ordførere har været inde på, at hvis man forbedrede afskrivningsreglerne, havde man straks gjort mulighederne for forskning i erhvervslivet meget, meget bedre. Jeg har prøvet at fremhæve, at et af problemerne med erhvervslivets forskning er naturligvis, at de skal have råd til at ansætte folk, som kan tage fejl. Det er det, der er problemet, at man i realiteten ikke er risikovillige nok. Det er grundsætningen i al forskning, at det kan gå galt. Det kan vise sig, at resultaterne ikke blev, som man havde ventet, og så er der ikke noget at gøre, for så er pengene bare spildt.

Jette Pors (CD):

Først tak til forskningsministeren for denne redegørelse, som vi synes giver et klart overblik over, hvad der tidligere er sket, hvad den aktuelle situation er, og hvad regeringen egentlig ønsker skal ske fremover. Redegørelsen taget

meget bredt kan vi for så vidt godt tilslutte os, så jeg vil bruge lidt tid på at sige noget om CD's grundlæggende holdning, når vi taler om forskning, både fortidsforskning og fremtidsforskning.

Først lidt om vores holdning til det, som jeg opfatter som de traditionelle forskningsområder. Da jeg i sommer besøgte diverse museer sammen med Kulturudvalget, slog det mig gang på gang, hvor rigtigt det gamle ordsprog er – ingen fremtid uden fortid. På vore to tandlægehøjskoler, kunne jeg godt forestille mig, ville man i disse dage måske oven i købet sige lidt bittersødt, at en manglende forskning i fortiden alt for nemt vil kunne medføre en i mere end én forstand tandløs fremtid. Hvis de tænker sådan i disse dage, forstår jeg dem så godt, og jeg håber også, at ministeren kan følge tankegangen. Der skal være plads til en stadig opfølgning af den side af forskningslivet, både af humanistiske og kulturelle grunde, og hvis ikke det omtalte ordsprog allerede er indflettet i en af friserne herinde på borgen, så synes jeg det bør sket snarest muligt. Vi bør nemlig ikke slippe det ordsprog af syne, men nok om det for nu.

Den kendte treenighed mellem uddannelse, forskning og udvikling er der vist stadig væk enighed om, det håber jeg da. Det er i hvert fald baggrunden for, at CD gerne medvirker til at opretholde og måske oven i købet på visse områder udvide statsstøtten i årene fremover.

Det er så almindeligt at spænde sikkerhedsnet under os danskere i snart sagt alle situationer, og nogle gange er det også rigtigt at gøre det, specielt da når det drejer sig om den sociale og sundhedsmæssige del af vores tilværelse. Men så vil jeg altså også gerne sige, at vi skal også passe på ikke at blive så forsigtige på alle mulige områder, at Danmark i forskningens hellige navn bliver et samfund bestående af afventende mennesker, der vil bære både livrem og seler. Vi kan ikke forske os ud af alt, og den, der ikke en gang imellem tør løbe en risiko, vil heller ikke opleve nogen udvikling. Det er et synspunkt, man kender så udmærket i erhvervslivet, som fremover nok vil være den samfundsgren, der vil satse om ikke mest så i hvert fald meget mere på forskning, men som alligevel aldrig vil lade en virksomhed være totalt afhængig af forskning alene.

Det, jeg siger her, er ikke udtryk for hverken kynisme eller ligegyldighed. Tværtimod, jeg

[Jette Pors]

peger blot på – efter at have tilkendegivet positiv vilje til at støtte forskning både tværfagligt og internationalt – at vi ikke må havne dér, hvor fremskridt alene gøres afhængige af diverse forskningsresultater. Det er klart, at der er forskel på forskningsgraden, afhængigt af hvilken problemstilling vi taler om, men samfundet skal jo ikke så gerne stagnere, mens vi venter på Godot, om jeg så må sige.

Et af de steder, hvor vi i CD finder, at forskningspengene anvendes forkert, er, når talen falder på freds- og konfliktforskning. Jeg er nødt til at sige det, for overalt, hvor jeg drøfter disse ting med CD-medlemmer, er der enighed om, at her er der tale om ressourcspild. Hør Radioavisen, se TV-Avisen, læs pressen, og medgiv mig så, at krig og fred ikke kun afgøres af fredsmarcher, opinionsundersøgelser og underskriftsindsamlinger og ikke alene af psykologisk kyndige folk.

Svarene på denne fundamentale problemstilling kan kun findes gennem politiske forhandlinger og afgørelser, og det gælder, hvad enten en konflikt opstår mellem børn i en skolegård, inden for hjemmets fire vægge, på denne talerstol eller i international sammenhæng. Konfliktløsning forudsætter vilje til selv at udvise fredelig adfærd og i krisesituationer vilje og mod til at tage et ansvar og vilje til at forsvare eget territorium. Så væk med denne unødige udgift. Lad pengene overføre til andre og mere relevante forskningsprojekter.

På CD's vegne vil jeg gerne pege på nogle områder, som vi mener bør opprioriteres, når valg af egnede statsstøtteprojekter skal findes. Ud fra princippet om, at vi ikke kan være lige dygtige til alting, bør vi sætte ind, hvor vi ved vi kan gøre os gældende. Det kan f.eks. være på sundheds-, uddannelses- og erhvervsområderne.

Jeg har hæftet mig ved, at bioteknologien har fået oremærket ½ mia. kr. ifølge redegørelsen, og det er udmærket. Jeg har det håb, at diskussionen om synonympræparater nu er et overstået stadium.

Erhvervs- og eksportforskning bør udbygges kraftigt, for det er vigtigt at få skabt vækst og international konkurrencemæssig gennemslagskraft netop nu. Det er nødvendigt med et sammenhængende teknisk og videnskabeligt forskningsmiljø både inden for landets grænser og også i international sammenhæng. Udvik-

lingen mod det indre marked nødvendiggør acceleration i erhvervslivet, så også i denne sammenhæng gør jeg mig til talsmand for, at regering og Folketing har et ansvar, som vi ikke må undervurdere.

Erhvervslivet satser mange penge på forskningen – redegørelsen siger 6 mia. kr. årligt – og staten træder til med et lidt mindre beløb.

Dansk erhvervsliv bør, samtidig med at det fortsat selv bekoster det meste, fortsat have gunstige afskrivningsregler for forskningen, så en virksomhed ikke gøres ineffektiv i kortere eller længere perioder, for så gør det mere skade end gavn.

De tider er forbi, hvor det var moderne at forske i alt mellem himmel og jord, og det altdominerende betalingsbalanceunderskud giver ikke råderum for feinschmeckeri. Derfor støtter vi det synspunkt, at forskningen nok skal have brede rammer at udfolde sig i, men der bør stilles større krav end vanligt om, hvordan den statsstøttede forskning forløber, så der er mulighed for at kontrollere, om intentionerne bliver opfyldt. Frem for at udvælge statsstøttede projekter ud fra et spørgsmål om, hvor lang eller hvor kort tid der bør gå, inden et resultat opnås, bør der prioriteres ud fra en viden om, hvilken betydning et statsstøttet projekt, f.eks. i fremtidsforskning, forventes at få ud fra en samfundsmæssig vurdering.

Det er nødvendigt også her som på alle andre områder i disse år, noget oftere at gøre status over, hvorvidt antallet af forskere står i rimeligt forhold til det emne, der forskes i. Og dér ønsker vi i CD kvalitet frem for kvantitet. En rimelig blanding af politiske holdninger og reel faglig indsigt stiller krav til os herinde. Efter min mening bør Folketingets medlemmer følge vågent med i, hvad der rører sig på forskningens mange områder og specielt på fremtidsforskningens område i disse år.

I redegørelsen bliver det nævnt, at OECD har peget på en række punkter, hvor der kan sættes ind, sådan at det set i en økonomisk sammenhæng bliver lettere for os politikere at overskue den offentlige indsats. Også her siger vi: Hellere give lidt flere penge til lidt færre projekter end krampagtigt at opfinde nye forskningstiltag, som måske ikke tjener samfundets tarv.

Inden jeg kommer med mine afsluttende bemærkninger, vil jeg sige til fru Elisabeth Ar-

[Jette Pors]

nold, at forskning for forskningens egen skyld kan være idealistisk rigtig, men jeg mener ikke, at der er råd til at tage det så flot. Og med hensyn til at gå ud i ørkenen og forske vil jeg bare sige, at det synes jeg ikke vi skal give statsstøtte til, i hvert fald ikke på vej derud, for det er jo altså ikke sikkert, at det medfører en nobelpris 20 år fremme i tiden. Men måske skulle vi være lidt mere opmærksom på omprioritering i stedet for tildeling af flere penge.

Afslutningsvis vil jeg sige, at CD tager udgangspunkt i, at forskning, uddannelse og udvikling går hånd i hånd, uanset om vi taler om fortids-, nutids- eller fremtidsforskning, og om vi kalder det grundforskning eller sektorforskning, men vi vil i CD stå frit til at råbe vagt i gevær, hvis man efter vores mening prioriterer statens penge forkert. Al forskning bygger på research, visioner, analyser og fremsyn, men det drejer sig altså også om at have begge ben på jorden, og det er det, vi politikere er sat til at forvalte.

(Kort bemærkning).

Elisabeth Arnold (RV):

Fru Jette Pors mente ikke, at vi havde råd til at gå ud i ørkenen og forske, som det så malerisk lød, eller til at bare forske for forskningens egen skyld.

Jeg kan huske, at for en del år siden var der i Folketinget en debat om et forskningsprojekt om romerske vandløftningshjul, som vakte stor furor, for det mente man fra visse partiers side ikke kunne være nyttigt på nogen måde.

Jeg vil fastholde, at et væsentligt element i forskeruddannelsen er, at der er en fri forskning. Det, man primært skal lære sig, er nogle rigtige metoder, den rigtige kritik og de rigtige arbejdsredskaber. Hele vores videregående uddannelsessystem er bygget på, at vi har sammenfald mellem forskere og undervisere. Der skal være en fri forskning, og nyttevurderingen skal først komme på et senere stadium, når det skal uden for universitetets mure.

(Kort bemærkning).

Jette Pors (CD):

Jeg kan da være ganske enig i, at alle er velkomne til at forske. Det skal bare ikke være et princip, at bare man forsker, og bare man kalder det forskning, så får man statsstøtte. Det er dér, jeg sætter ind.

(Kort bemærkning).

Frank Jensen (S):

Ikke fordi jeg skal blande mig i diskussionen mellem CD's ordfører og den radikale ordfører, men det er en lidt absurd diskussion, om vi skal investere i grundforskning eller, som man udtrykker det: forskning for forskningens egen skyld. Grundforskning er en forudsætning for den anvendte forskning. Grundforskning er en forudsætning for, at vi får nogle dygtige forskere ud af vore uddannelsesinstitutioner. Så derfor virker hele diskussionen om forskning for forskningens egen skyld for mig lidt absurd.

Men der er noget rigtigt i det, som fru Elisabeth Arnold siger om, at det er nødvendigt også at turde forske i noget, som vi ikke på forhånd ved giver et erhvervsmæssigt afkast. Også den konservative ordfører, hr. Per Stig Møller, var inde på, at det ofte er grundforskningen, der giver de store teknologiske innovationer.

Hvem vidste f.eks., da forskere for 15 år siden sad og studerede gærcellers seksuelle signaler, at det i dag har dannet baggrund for den industrielle udnyttelse og fremstilling af insulin? Hvem vidste, da forskere for mange år siden studerede bakteriers forsvar mod virusangreb, at det er det, der har dannet grundlag for dagens genteknologi? Det er nødvendigt, at vi også tør satse på noget, som vi ikke på forhånd ved giver erhvervsmæssigt afkast.

Per Stig Møller (KF):

Man skal ikke undlade at blande sig i et godt slagsmål. Må jeg sige om de romerske vandhjul, at det, man kaldte unyttig forskning om romerske vandhjul, har vist sig at være af meget stor betydning, for det har vist sig at kunne bruges i ulandsteknologien, hvor man faktisk ikke har ret meget vand. Så her viste det sig altså, at grundforskning pludselig kunne blive til anvendt forskning, og det anede man ikke.

For resten var det en HK'er og ikke Folketinget, der rejste sagen og mente, at man ikke skulle forske i den slags ting, men det viser, hvor forsigtig man skal være med, hvem man skal give magt over forskningen.

Lysholm Christensen (KRF):

Jeg vil også benytte anledningen til at takke undervisnings- og forskningsministeren for redegørelsen. Der er mange gode analyser i den-

[Lysholm Christensen]

ne redegørelse om den danske forskningsindsats.

Kristeligt Folkeparti noterer sig med tilfredshed ministerens bemærkninger om den strategiske satsning. Forskningen i Danmark svarer jo kun til 0,6 pct. af verdens samlede forskning. Derfor kan vi ikke satse på alle felter, og derfor er vi enige i, at der skal satses strategisk. Også tankerne om internationalisering og forskermobilitet kan Kristeligt Folkeparti tilslutte sig. Angående forskermobiliteten ser det desværre ud til, at de nye særlige lektortillæg gives på en måde, der virker hæmmende, idet disse såkaldte docenttillæg ganske vist er personlige, men bortfalder, hvis en forsker skifter fra ét universitet til et andet.

Generelt mener vi, at Danmark bør satse mere på forskning, det gælder både grundforskning og den anvendelsesorienterede forskning. Vi kan også støtte ministerens tanke om et forskningspolitisk råd, blot vil vi gerne efterlyse kriterier for udvælgelse af medlemmer til rådet. F.eks. mener vi, at man skal insistere på, at grundforskningen er repræsenteret i dette råd.

Derimod er vi i Kristeligt Folkeparti ikke overbevist om nytten i at reducere antallet af forskningsråd fra de nuværende seks. Efter ministerens tanker skal bl.a. Statens Teknisk-Videnskabelige Forskningsråd lægges sammen med Statens Naturvidenskabelige Forskningsråd, dog skal biologien udskilles og lægges sammen med Det Medicinske Forskningsråd. Vi er betænkelige ved denne sammenlægning, som meget vel kan komme til at betyde, at den anvendelsesorienterede forskning fremmes på bekostning af grundforskningen, og det er jo til syvende og sidst den, som skal være inspirator for den anvendelsesorienterede forskning. Der er meget vigtige opgaver i den anvendelsesorienterede forskning, f.eks. risikoforskning og forskning i alternativ energi og miljø, men disse opgaver skal ikke løses på bekostning af grundforskningen. Videnskabernes Selskab har vendt sig mod denne nye struktur, og det lægger Kristeligt Folkeparti vægt på, for det er meget tvivlsomt, om man kan styrke forskningen ved at indføre en struktur, som ikke nyder forskersamfundets tillid.

Der er i redegørelsen en vis tilbøjelighed til at pege på store forskningsenheder, ligesom ministeren i den uddannelsespolitiske redegørelse talte om at samle forskningen i tilstrække-

lig store miljøer. Vi lægger vægt på, at vi også fortsat kan lade mindre forskermiljøer trives; stort er ikke nødvendigvis smukt. Der er i Danmark en tradition for mindre forskningsenheder, og mange af disse har vundet betydelig anseelse også internationalt set. Forskningsrådene bør derfor ikke koncentrere deres bevillinger omkring de meget store enheder.

På universiteter m.m. bør man for at effektivisere forskningen overveje at indføre ordninger, som aflaster det videnskabelige personale på institutterne administrativt, for mange forskere tvinges med de nuværende ordninger til at bruge op til halvdelen af deres arbejdstid til administration. Man må håbe, at debatten her kan føre til nye modeller, som tillader en bedre anvendelse af disse medarbejderes arbejdstid.

Vi kan tilslutte os ministerens ønske om at satse på kvalitet i forskningen, men vi er ikke overbevist om, at optælling af citater er en god målestok for kvaliteten. Metoden har været omtalt i flere år, og den har ført til dannelsen af såkaldte citatklubber, hvis medlemmer ved citater kan øge den samlede kvalitet. På den anden side må man indrømme, at det er svært at komme med en bedre målestok end den, ministeren nævner. Under alle omstændigheder er det vigtigt, at kvalitetsmålestokken er international.

Til sidst skal jeg anføre, at vi tilslutter os ministerens tanker om samspil mellem offentlig og privat forskning. Generelt er det meget vigtigt at tage initiativer, så den samlede forskningsindsats i Danmark øges. For megen forskning kan der argumenteres økonomisk, men ikke for hele forskningen. Vi må ikke glemme grundforskningen og forskningen inden for humaniora; her kan vi ikke argumentere med kortsigtede gevinster, men nok med udsigten til ny indsigt, som er værdifuld på det menneskelige plan og i mange tilfælde også på det økonomiske plan.

Undervisnings- og forskningsministeren (Bertel Haarder):

Vi forsker for lidt, for spredt, for statisk og derfor også for dårligt i Danmark.

Lad mig begynde med det første: Vi forsker for lidt. Det er især den private sektor, der forsker for lidt. Antallet af offentligt ansatte forskere er ikke ringere i Danmark end i de lande, vi plejer at sammenligne os med, i hvert fald ik-

[Undervisnings- og forskningsministeren]

ke hvis vi ser bort fra den militærforskning, som vi af forskellige grunde ikke har noget af herhjemme.

Kunsten er derfor at få den private forskning til at vokse, og det har der været talt meget om. Der har været talt om forbedrede afskrivningsregler, der har været talt om, at de enkelte virksomheder skal opbygge særlige forskningsfonde. Hr. Frank Jensen anklagede regeringen for, at den ikke havde taget initiativer i så henseende. Jeg vil gerne sige, at ethvert initiativ gående ud på, at vi fortæller virksomhederne, hvad de skal gøre, tror jeg ikke meget på. Men naturligvis bør vi løbende følge med i, hvad de gør i andre lande med hensyn til, om der ad skattevejen eller på anden måde kan skabes et incitament for virksomheder i Danmark til at forske lige så meget som virksomheder i andre lande.

Vi forsker for spredt, det var det næste, jeg sagde. Det gør vi i Danmark, og det gør vi i Europa, og det er vores akilleshæl. Europa har lige så mange universitetsansatte forskere som USA og vel 2-3 gange så mange som Japan, men alligevel er vi bagud, fordi det er for spredt, og kvaliteten er for dårlig, og afstanden mellem forskning og anvendelse er for lang. Derfor fik vi EUREKA, derfor har vi de store europæiske forskningsprogrammer til i alt 50 mia. kr. over 5 år, og derfor har vi også i Danmark i lidt højere grad satset på forskningsprogrammer, som bl.a. havde som opgave at bringe offentlige forskere og private virksomheder i kontakt med hinanden.

Man kan ikke sige, der ikke er taget initiativer på dette felt. Tværtimod har jeg jo i årevis været kritiseret for, at jeg har gjort for meget på dette felt. Der er nogle, der mener, at jeg i højere grad skulle have ladet de eksisterende institutioner – især universiteterne – beholde pengene. Spørgsmålet er, om vi så havde fået et tilstrækkeligt samarbejde mellem forskningen og virksomhederne, om vi så havde fået en tilstrækkelig omstilling. Gid vi kunne svare, at institutionerne selv kan klare det, for det er da det eneste rigtige, men jeg tror ikke, vi kan give det svar, og det tror jeg ikke engang institutionerne påstår vi kan.

Jeg nævnte det, da vi drøftede det bioteknologiske forskningsprogram. Dette forskningsprogram er på mange måder et sygdomstegn. Der burde have været omstillet 5 år tidligere inden for de eksisterende bevillinger til fordel for

forskning i bioteknologi, men det var ikke sket. Så før vi helt forlader os på, at institutionerne selv kan klare det hele, hvis vi bare poster flere penge ud til dem, skal vi være sikre på, at vi har et selvregulerende system, som automatisk frigør midler til nye og perspektivrige forskningsområder. Jeg tror, det er vanskeligt at forlange, at kollektivt ledede organer skal kunne noget sådant, for at sige det, som det er.

Vi forsker for statisk, det vil sige, der er for lidt internationalisering, der er for lidt mobilitet, der er for lidt omprioritering. Tænk, hvor stor en omprioritering man har magtet på Risø. Tænk, hvor stor en omprioritering man har magtet i private forskningsinstitutter. Der er altså et stykke vej, til de offentlige forskningsinstitutter præsterer en tilsvarende omstilling, og indtil det sker, så er vi nødt til med den offentlige forskningspolitik at skubbe lidt til det, for ellers bliver det hele alt for statisk.

Jeg vil tage et initiativ på landbrugsområdet, fordi jeg tror, vi her har ét eksempel på, at vi i lidt for høj grad forsker i fortidens produktioner og i for ringe grad forsker i fremtidens produktioner.

Jeg ved godt, det er hårdt sagt, men lidt er der om det. Der skal være en mekanisme, der skubber til tingene, så pengene flytter sig efter fremtidens behov, ellers bliver det hele for statisk.

Man kan roligt sige, at når det gælder internationalisering, har der været masser af initiativer – jeg synes, hr. Frank Jensen var meget uretfærdig på dette punkt. Jeg kan nævne Forskerakademiet, som vel er noget, som 1980'erne forskningspolitisk vil blive husket for, en succes – i flere henseender – ud over alle grænser. Jeg vil også nævne internationaliseringen af Statens Uddannelsesstøtte, så man nu kan tage SU med sig til udlandet, hvis det, man vil læse, kan træde i stedet for et studieelement i Danmark. Jeg synes også, vi bør nævne alt det, der er sket i det europæiske forskningssamarbejde og EUREKA samt det nordiske forskningssamarbejde.

Man kan roligt sige, at 1980'erne har ført til en kraftig internationalisering af dansk forskning og givet danske forskere langt bedre muligheder for at dygtiggøre sig i udlandet og måle sig med kolleger dér. Det er nemlig helt nødvendigt for, at vi kan holde et internationalt niveau i Danmark. Det er jo desværre sådant, at hvis dansk forskning ikke har internationalt ni-

[Undervisnings- og forskningsministeren]

veau, så kan vi lige så godt opgive den. Hvis vi har to institutter og det ene ikke er på internationalt niveau, så kunne vi lige så godt klare os med det gode og lukke det dårlige. Jeg ved godt, at der kan være institutter, som ikke løfter nogen særlig stor opgave, når det gælder forskning, men som så til gengæld gør det på undervisningsområdet; det ved jeg godt, men nu talte jeg altså om forskningens behov.

Vi forsker for lidt, for spredt og for statisk, og derfor bliver det også for dårligt. Det har heller ikke været gavnligt for kvaliteten, at der i en periode omkring 1970 blev ansat alt for mange, og at vi derfor i den efterfølgende periode har ansat for få i den danske forskningssektor. Det har også været et problem for kvaliteten.

Jeg synes, der er enighed om mange væsentlige ting, når man lytter til de ret forskelligartede indlæg, vi har fået i dag. Jeg synes, hr. Frank Jensen var uretfærdig og urimelig, jeg synes også, han talte meget institutionsbundet og rent ud sagt lidt statisk. Hr. Rahbæk Møller var som sædvanlig præget af, at penge skal løse alle problemer, men grundlæggende var der jo enighed om mange ting.

Lige bortset fra hr. Lysholm Christensen var der også enighed om, at når det gælder forskning, så skal institutter have en vis størrelse. Jeg tror, noget af det bedste, der er sket for dansk forskning i lang tid, er de fusioner, som nu finder sted blandt nogle af de forskningstunge virksomheder. Det er der perspektiv i, for det gør, at Danmark bliver interessant for andre lande at samarbejde med. Tænk, om vi kunne gøre noget lignende på undervisningsområdet! Hvor er der mange fusioner, vi kunne trænge til blandt alle de institutter, vi har spredt rundt i landet i dette lillebitte land! Her har den offentlige sektor virkelig noget at lære.

Jeg håber på det samme mod og den samme visionsrigdom hos hr. Frank Jensen, når jeg på et tidspunkt kommer med et udspil om, hvordan vi kan efterligne Novo og Nordisk Gentofte og derved gøre også den offentlige forskningssektor stærkere. Jeg kan love, at det skal ikke mangle på initiativer i så henseende, og jeg håber, at modet til den tid fortsat vil være hos hr. Frank Jensen, også selv om der skulle være ét lille institut på Ålborg Universitetscenter, som skulle indgå i en sådan harmonisering, for det kan jeg ikke på forhånd udelukke, selv om jeg ved, at det vil være en uoverstigelig hindring

for at få Socialdemokraterne med på noget som helst. Så må vi andre jo klare det.

Jeg synes, hr. Niels Anker Kofoed kom med en meget spændende, provokerende og fuldstændig rigtig betragtning, da han gjorde opmærksom på, at væksten i Finland altså kom før forskningen. Det gjorde den også i Japan, først fik de vækst, og så kom der forskning. Så lad os ikke hoppe på den vogn, at økonomisk vækst er en afledt virkning, når man sætter forskningsbevillingerne i vejret. Vel er det ej! Forskningsbevillingerne er som regel en afledt faktor, når lande får økonomisk vækst.

Men det er jo ikke sikkert, man fastholder den gode udvikling. Hvis væksten skal drejes i menneskevenlig og miljøvenlig retning, kan det være meget vigtigt, at der forskes. Hvis man vil fastholde en førerposition inden for et avanceret område, skal der også forskes. Forskningen kan bidrage til at fastholde en position, og der skal være en vekselvirkning imellem økonomisk vækst og forskningsindsats.

Jeg synes, hr. Niels Anker Kofoed fik skudt en god fodnote ind til alle dem, der tror, at enhver bevilling til forskning er noget, der automatisk giver vækst. Vel gør det ej. Det er netop det, vi skal væk fra. Det er ikke al forskning, der gavner. Det er heller ikke al forskning, der skal gavne økonomien. Det er jeg helt enig med fru Elisabeth Arnold i. Vi skal bare have styr på begreberne.

Jeg vil slutte med at takke for en debat, som vel ikke vil blive nogen milepæl i dansk forskningspolitik, men som på den anden side heller ikke har gjort nogen skade.

Frank Jensen (S):

Med hensyn til det sidste, ministeren sagde, kunne ministeren selv have sørget for et lidt bedre udgangspunkt for debatten, nemlig med en lidt bedre, lidt mere visionær redegørelse. Nok om det.

Det interessante ved ministerens indlæg og de mange fodnoter fra hans partifælle er, at væksten i Finlands forskningsaktiviteter, der rigtigt kom før det store boom, bunder i en anderledes erhvervs sammensætning, større enheder, større virksomhedstyper, men også i, at staten har et meget større engagement i det finske erhvervsliv og stiller krav om omstilling, om fornyelse og om forskning. Det var det, vi kunne ønske os også herhjemme, nemlig at ud over,

[Frank Jensen]

at virksomhederne kan stille krav til samfundet, kan samfundet også stille krav til virksomhederne, fordi det er virksomhederne og deres medarbejdere, der skal skabe grundlaget for vores alle sammens fremtid.

Det var interessant at høre, at ministeren mener, at man kan sammenligne fusionerne i den private sektor med ministerens påtænkte fusioner og allerede igangværende fusioner i undervisningssektoren. Jeg mener bare, at ministeren skal passe på med at drage den sammenligning. Jeg tror, at ministeren vil opleve, at de størrelsesfordele, virksomhederne kan få for deres forskningsaktiviteter ved at fusionere, kan være til skade i undervisningssektoren, fordi man får for store enheder, for uigennemskuelige enheder, men lad os nu se, om ministeren tør komme med flere initiativer lige med det samme på det område.

Så var ministeren inde på, at jeg måske var uretfærdig i mine udtalelser om mobilitetsområdet i forhold til den internationale forskning. Vi støtter og har altid gjort det, de aktiviteter, som foregår på Forskerakademiet, og mener, at denne danske nyskabelse i vores forskningsverden var en god ting. Det støttede vi, da det blev gennemført. Når jeg taler om problemer i forhold til ministerens manglende initiativer på mobilitetsområdet, er det, fordi vi rent faktisk gang på gang har anbefalet ministeren at øge aktiviteten, når det drejer sig om at opdrage vores forskere til den mobilitet allerede under studierne.

Jeg ved godt, at der er åbnet mulighed for, at man kan tage SU'en med sig, men vi ved også, at da ministeren senest forsøgte at ændre SU-loven, var en af de ting, ministeren ønskede at ændre på, muligheden for at give stipendier til dækning af undervisningsafgifter.

Det største problem for de unge mennesker, der tager til udlandet for at uddanne sig, er betaling af undervisningsafgifterne. Det lille stipendium på de 14.500 kr. har Kristeligt Folkeparti, Socialdemokratiet, SF og CD, der var ansvarlige i den situation, sikret at vi kunne bevare, men det er bare alt for lidt, minister.

Vi vil gerne videre ad den vej, også med hensyn til at kunne invitere udenlandske studerende til Danmark. Vi mener, at den udveksling, erfaring og knowhow er en forudsætning for, at Danmark kan benytte sig af de forskningsresultater, som opnås ude i den store verden.

(Kort bemærkning).

Duetoft (CD):

Jeg tillader mig at blande mig lidt i debatten på en måske indirekte måde.

Den socialdemokratiske ordfører talte om de krav, man kunne stille til virksomhedernes medarbejdere, og talte også om internationalisering. Jeg er enig i, at det er det, der sker. Undervisningsministeren har også været inde på, at det vil blive mere internationaliseret. Det bliver i hvert fald ikke mindre, når det indre marked kommer i 1992.

Jeg har nogle spørgsmål til undervisningsministeren, for den del af debatten, jeg har hørt, har svævet lidt i luften. Forskning kan vi godt tale om, og forskning er vigtig, og der skal være mere interesse for den i Danmark, end der er. OECD siger jo også, at interessen for forskning i Danmark er for lille. Men man kan vel ikke snakke forskning uden at snakke uddannelse.

Lad mig starte helt nede i folkeskolen, hvor det parti, jeg nu repræsenterer, har nogle specielle interesser: Hvornår vil undervisningsministeren prøve at skære folkeskolen mere internationalt til? Jeg tænker på en styrkelse af sprogundervisningen, en styrkelse af de helt fundamentale videnkrav, der stilles til vores folkeskoleelever. Det er trods alt af disse kredse og videre igennem gymnasiet, at den elite, der bliver forskere til sin tid, skal skabes.

Derfor vil jeg godt spørge undervisningsministeren, om det ikke er sådan, at den styrkelse af folkeskolen, som nogle af os har efterlyst i mange år, hvor undervisningsministeren også har taget nogle gode skridt i den retning, skal intensiveres rigtig meget, hvis vi skal leve op til de krav, det indre marked vil stille, og dermed kunne klare os i den internationale konkurrence også på forskningens område.

(Kort bemærkning).

Rahbæk Møller (SF):

Hvad angår sammenhængen mellem forskning og økonomi, vil jeg blot citere fra ministerens egen redegørelse, hvor der står:

»Den høje forskningsaktivitet er ikke den eneste forklaring på væksten i lande som USA, Japan og Vesttyskland. Men der er heller ikke tale om noget tilfældigt sammenfald.«

Det er disse sætninger, de fleste af os tilsluttede os, som hr. Niels Anker Kofoed åbenbart

[Rahbæk Møller]

talte imod, og som ministeren tilsyneladende ikke selv havde læst i sin egen redegørelse. Jeg mener stadig væk, at det er rimeligt dækkende. Der er selvfølgelig ikke tale om nogen mekanisk sammenhæng mellem forskning og vækst, men der er heller ikke tale om noget tilfældigt sammenfald.

Ministeren taler om de fusioner, vi nu skal have ikke alene i erhvervslivet, men også i universitetsverdenen. Alle mulige små institutioner skal slås sammen og blive større.

Jeg vil lige minde om, at universiteterne jo ikke kun er forskningsinstitutioner. De er også undervisningsinstitutioner. Det er faktisk formålet med, at vi har universiteter i forskellige dele af landet, alt i alt fem, og at en række fag kan tages ved samtlige fem universiteter. Det er selvfølgelig resultatet, at nogle af institutterne bliver rimeligt små, at folk har mulighed for at tage en uddannelse i nærheden af, hvor de bor.

Jeg tror ikke, at vi i iveren efter at gøre alle tingene større – »small is beautiful« er åbenbart en uddød sætning, nu er det »big is better« – at vi i begejstring for denne filosofi fuldkommen skal fjerne mulighederne for, at man kan tage en uddannelse på sin egen.

Ministeren kom med nogle meget positive udtalelser om forskerakademiet. Jeg vil ikke imødegå dem, fordi jeg føler, det er for ny en institution til, at man virkelig kan vurdere den, men jeg vil godt komme med nogle betragtninger. Der er langtfra endnu rundt omkring på institutionerne tale om licentiatstudier på Ph.D-niveau, og så længe det ikke er tilfældet, er opgaven i hvert fald ikke løst.

Det er blevet en mode at tale om, at folk skal tage kurser i udlandet. Det tror jeg personligt er en god idé, men kun hvis det er i tilknytning til eller som supplement til et ordentligt studium herhjemme. Hvis alle kurser skal tages i udlandet, så bliver det en overordentlig dyr løsning. Det tror jeg selv ministeren vil kunne forstå.

Undervisnings- og forskningsministeren (Bertel Haarder):

Hvor længe var Adam i Paradis? Her troede jeg, at vi skulle have en visionær forskningsdebat, men så kommer S og SF straks på talerstolen og tager de sædvanlige forbehold, for når det gælder den offentlige sektor, når det gælder universiteter, uha nej, så skal vi endelig ikke gøre noget som helst, der kan risikere at genere

nogen noget som helst sted. Der skal ikke lægges sammen, og småt er pludselig bedre end stort, osv.

Jamen tak for budskabet. Der er altså intet mod i de to partier. Man har her nærmest på forhånd sagt nej til, at vi kan styrke dansk forskning ved at fusionere nogle institutter og gøre dem stærkere og gøre dem mere internationalt interessante. Der er ingen, der siger, at vi skal beholde alt på disse institutter, hvis ikke det er godt. Det vigtigste er vel, at vi styrker det gode og bringer goder fra flere institutter i forbindelse med hinanden.

Jeg vil gerne understrege, at jeg har ingen tanker om, at alting skal samles i København. Der kunne jo være nogle enkelte ting, der skulle samles i Ålborg. Jeg ser, at hr. Frank Jensen nu pludselig lyser op. Jamen det er faktisk den linie, vi har fulgt også i seminariepolitikken, hvor vi netop ikke har samlet det hele i København, sådan som hr. Frank Jensens parti gerne vil have det. Vi har samlet tingene, men ikke i de store byer. Vi har lavet arbejdsdeling mellem landsdelene. Og når nu broen og tunnelen kommer, skulle vi så ikke benytte lejligheden til at lave lidt arbejdsdeling mellem vores universiteter?

Til hr. Duetoft vil jeg sige, at når den igangværende forsøgsperiode på folkeskoleområdet er slut, så er det min tanke, at nogle af forsøgene skal kunne vandre direkte over i en ny folkeskolelov. Det er især nødvendiggjort af sprogundervisningen, for der gøres jo forsøg med flere modeller for f.eks. fransk i folkeskolen. Den ene model gør fransk til et alternativ til tysk. Den anden gør fransk til et valgfag med fire timer i 8. og 9. klasse. Jeg har mest sympati for det sidste.

Men hvad enten det er det ene eller det andet, der skal gennemføres, så skal folkeskoleloven ændres, og deri mener jeg der ligger en tidsplan, nemlig at når forsøgsperioden er slut om 3½ år, tror jeg det er, så skal der være en ny folkeskolelov parat.

Jeg mener, det rigtige må være, at børnene får engelsk fra 4. klasse, tysk fra 6. klasse, fransk med fire timer fra 8. klasse, og tysk og fransk som frivilligt tilbud.

(Kort bemærkning).

Rahbæk Møller (SF):

Jeg har ikke talt imod, at det på nogle punk-

[Rahbæk Møller]

ter kan være nødvendigt at have forskningsmiljøer af en vis størrelse. Bæredygtighed, eksempelvis den sammenlægning af miljøforskningsinstitutterne, der vistnok skal til behandling her på fredag, vil jeg ikke vende mig imod. Jeg har blot gjort opmærksom på, at der på undervisningsområdet er modgående hensyn, nemlig at vi helst skal have mulighed for at tage forskellige fag i forskellige dele af landet. Jeg vil anse det for en uheldig udvikling, hvis det bliver sådan, at engelsk er noget, man tager i København, tysk i Århus og fransk i Ålborg, osv. Den arbejdsdeling vil jeg ikke anbefale.

(Kort bemærkning).

Frank Jensen (S):

Hvis ministerens saminarieforlig skulle være udtryk for et specielt heltemod, så siger jeg velkomme.

Det, det drejer sig om, hr. minister – det er vi enige i – er, at for små enheder og for små institutter kan blive dårlige tilbud for de uddannelsessøgende og for forskerne. Men det er ministeren, der må komme med initiativet på det her område. Det hilser vi da gerne velkommen. Men vi skal ikke undlade at se på, hvad er det, der er årsag til, at vi har de meget små institutter, meget små enheder. Det er, at ministeren selv ønsker at tømme dem.

Vi har 12.800 unge mennesker, der gerne vil have en uddannelse. Så lad os da få kanaliseret de unge mennesker ind i uddannelsessystemet, sådan at de kan få den viden, få de kvalifikationer, som måske er nødvendige for at kunne bide sig fast på arbejdsmarkedet. Men det kræver altså, at der er de nødvendige uddannelsespladser, og at vi tør udnytte de ressourcer, som er i systemet, til at give dem den undervisning.

Så minister, bare klø på! Kom til Folketinget med initiativer. Det ser vi frem til.

(Kort bemærkning).

Duetoft (CD):

Jeg vil godt starte med at sige til ministeren, at der er i hvert fald to af de tilstedeværende folketingsmedlemmer, der glæder sig, hvis noget bliver flyttet til Ålborg. Jeg glæder mig selvfølgelig også.

Med hensyn til det sidste, der blev sagt, er der vel ingen, der siger, at man for fremtiden behøver at kigge på uddannelsespladser, når

man snakker om offentlig forskning. Det kunne godt være, at adskillelse af undervisning og forskning ikke var en særlig dårlig idé. Jeg husker fra min tid i studienævn og i fakultetsråd på Københavns Universitet, at den sammenblanding, hvor man nødvendigvis skulle have lærere, der ikke duede til at undervise, men de skulle være der, fordi de skulle forske, og omvendt, ikke var særlig hensigtsmæssig. Vi har ikke så meget imod en adskillelse dér.

Men det, der egentlig kaldte mig herop, var, at jeg gerne vil sige tak til ministeren for svaret vedrørende folkeskolen. Nu mangler jeg kun én ting, og det er, at vi også får ændret formålsparagraffen, sådan at det igen bliver fastslået, at det er videnformidling, der er det vigtigste i folkeskolens arbejde, ikke alle de andre diskussioner, vi har haft i nogle år.

Jeg håber, at ministeren vil bekræfte, at han også gerne vil være med til at kigge på formålsparagraffen. Det kunne godt være, at vi, når vi skal forberede mennesker til den indsats, der ligger i det kommende samfund, skal prioritere lidt om i formålsparagraffen for folkeskolen.

(Kort bemærkning).

Frank Jensen (S):

Det kan godt ske, nogle af os begynder at blive forvirret over, hvad det er for en redegørelsesdebat, vi har. Nu kunne det lyde, som om det var en folkeskolepolitisk redegørelse, hr. Duetoft gerne ville have vi skulle behandle her i salen i dag. Det er det nu ikke.

Men der er noget interessant i det, hr. Duetoft siger, nemlig om sprog som en konkurrenceparameter også i forhold til det indre marked. Det, ministeren skriver i sin redegørelse, og som ministeren også har sagt her fra talerstolen i dag, er, at han ser bort fra, at de humanistiske og de samfundsvidenskabelige fag også har betydning for konkurrenceevnen. Ministeren adskiller i sin redegørelse de videnskabsområder, som har betydning for eksport, fra de videnskabsområder, som bare skal være her for bevarelse af kultur osv.

Jeg er enig med hr. Duetoft i, at sprog, kendskab til jura i udlandet, kendskab til økonomiske og samfundsmæssige forhold i udlandet, bliver en nødvendig konkurrenceparameter for vores erhvervsliv i fremtiden.

Kunne vi ikke prøve, hr. minister, at se humaniora og samfundsvidenskab og naturviden-

[Frank Jensen]

skab og teknisk videnskab som en helhed, sådan at vi siger: Noget vil vi styrke ekstra, andet vil vi kun styrke lidt, for det er bevarelse af kulturarv osv.? Prøv at se videnskabsområderne som et hele.

(Kort bemærkning).

Duetoft (CD):

Jeg vil sige til hr. Frank Jensen, at jeg har læst dagsordenen, så jeg ved godt, at det ikke er en folkeskoledébat. Men som jeg sagde i min første korte bemærkning, hænger tingene sammen, og man kan ikke diskutere forskning uden at diskutere, om fundamentet for de mennesker, der skal udvikle sig til forskere, er i orden. Derfor mener jeg at have et godt alibi for også at nævne folkeskolen i dag.

Jeg er enig i det synspunkt, hr. Frank Jensen kom med her til sidst, nemlig at man da ikke kan se bort fra sprog og andre kulturelle fag i forbindelse med eksport. Vi ved, hvad det har betydet at have mennesker, der eksempelvis kender noget til japansk kultur, mellemøstlig kultur osv. Det tror jeg heller ikke ministeren ser bort fra. Jeg er helt sikker på, at ministeren er opmærksom på den side.

Men det ændrer intet ved, at man kan diskutere, hvor mange mennesker fra nordisk arkæologi der nødvendigvis behøver at være for at gå ind i en eksportvirksomhed. Der er klare områder inden for humaniora, hvor man kan sige, at der ikke er en direkte sammenhæng. Jeg tror afgjort ikke, at sprog er med. Jeg tror, ministeren er enig i, at det er en vigtig parameter.

Undervisnings- og forskningsministeren (Bertel Haarder):

Det er kun et halvt år siden, jeg indviede et humanistisk forskningscenter ved Århus Universitet. Det var mig selv, der tog initiativet til den bevilling på, så vidt jeg husker ca. 30 mio. kr. til humanistiske forskningscentre. Det kom med i den tidligere regerings plan for forskning og udvikling. Dertil kommer, at forskerrekruiteringsplanen har været ovenud flink ved de humanistiske forskningssteder på universiteterne.

Så kan man sige, at vi skulle have været endnu flinkere. Jamen når forskningsandelen på et institut nærmer sig de 60 pct., sådan at man efterhånden skal lede efter studerende, hvad er det så egentlig, hr. Frank Jensen vil have vi skal

gøre? Ja, han vil måske have, at vi skal lukke flere studerende ind og så ansætte endnu flere lærere. Men vil han også det, så længe 17 pct. er ledighedsberørte?

Jeg synes, vi har et problem dér, og her må vi sige til de humanistiske institutter: Brug nu mulighederne i humanistbekendtgørelsen! Brug mulighederne i bachelorbekendtgørelsen! Hvis I kan bevise, at I kan afsætte jeres kandidater, så skal vi sige med det samme, at I må uddanne nogle flere.

Elisabeth Arnold (RV):

Det var hr. Duetoft, der fik mig til at tage ordet igen. Jeg vil gerne prøve at rette en misforståelse, hr. Duetoft gjorde sig skyldig i, nemlig at der dog var grænser for, hvor mange lektorer i nordisk arkæologi man kunne ansætte i det private erhvervsliv til at skaffe eksportindtægter.

Jeg vil gerne sige til hr. Duetoft, at folk, der er uddannet i nordisk arkæologi, er fantastisk dygtige på museumsområdet, og vores gode museer er noget af det bedste til at tiltrække turister, og turistererhvervet er et eksporterhverv, fordi det skaffer fremmed valuta til landet. Tag til Moesgaard og se deres fremragende udstilling om nordisk arkæologi. Tag til andre museer i alle landsdele og se, hvad de nordiske arkæologer gør for Danmarks valutabalance.

Hermed sluttede forhandlingen.

Fjerde næstformand (Poulsgaard):

Jeg skal efter ønske ændre rækkefølgen for de næste to sager på dagsordenen, og vi går derfor nu til dagsordenens punkt 4.

Den næste sag på dagsordenen var herefter:

4) Første behandling af lovforslag nr. L 160:

Forslag til lov om Forskningspolitisk Råd og forskningsråd.

Af undervisnings- og forskningsministeren (Bertel Haarder).

(Fremsat 11/1 89).

Lovforslaget sattes til forhandling.